

ÜLIÕPILASLEHT

1939

5/6

MIHKLIKUU

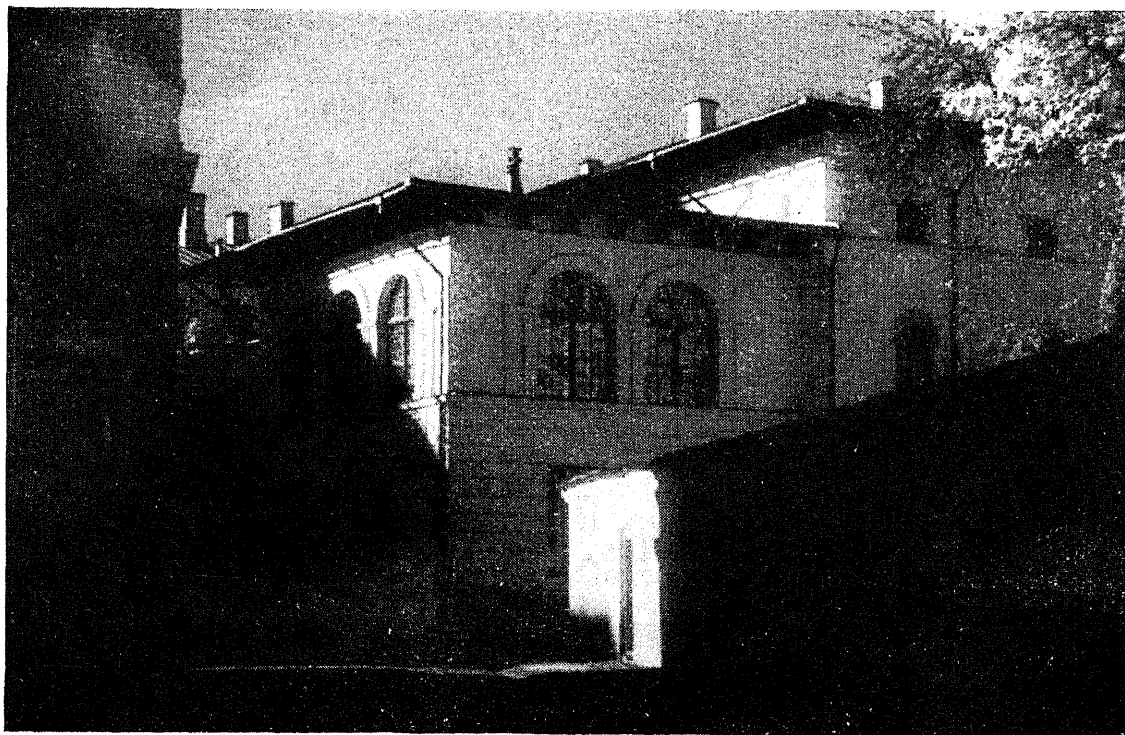
ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 5/6

5. SEPTEMBRIL 1939

XXIII AASTAKÄIK

ÜLIÕPILASMAJA TARTUS

SEMESTER ALGAB

Tudengrahva suvi möödus nii nagu ta möödus ja õppetöö algus on peagu käegakatsutavas läheduses. Elu alma materi rüpes algab taas rahulikult, nagu see ainult omane aastasadu vanale auväärsele akadeemiale. Väiksed virvendused sünnivad vaid kuidagi pinna all, lõhestamata traditsioonikindlat välisilmet.

Samasuguselt algab ka see semester. Uued üliõpilased alustavad ja vanad sammuvad edasi tallatud teeradadel. Vahepealsed sündmused ülikoolis on olnud vaid seisograafiliselt registreeritavad vibreerimised, mis ei muutu arvatavasti ka tänavu suust-suhu kanduvaiks uudisteks. Vaatleme siinkohal siiski seda registreerimislehte, rohkem küll ülevaate mõttes ja mõningate üksikasjade meenutamiseks.

*

Ülikooli õppemaksu küsimus kerkis ja hajus suuremat vastukaja tekitamata. Augusti alul informeeris Tartu Ülikooli majandusprorektor ajakirjandust selles küsimuses. Prorektor mainis, et küsimuses pole veel mingit lõplikku otsust tehtud. Olukord olnud järgmine: Tartu Ülikool nägi ette 1939/40. a. eelarves õppemaksude osas tulusid 300.000 kr. Haridusministeeriumis tõsteti aga erisummade osas õppemaksude arvel tulude summa 380.000 kroonile. Ülikoolil on nüüd raskusi oma üldeelarve täitmiseega. Kuna tuleb 80.000 kr. suuruses summas kulusid katta, ei jää muud üle, kui peab õppemaksu tõstma seniselt 120 kroonilt 150 kroonile aastas.

Prorektor mainis veel, et õppemaksu tõstmine oleneb suuresti ülikooli sisseastujate arvust. Eeldusel, et tänavu kevadel ei olnud gümnaasiumi lõpetajaid ja eelmisel aastal lõpetanud meesõpilased ei vabane veel sõjaväest, võib olla õige pessimistlik sisseastujate arvu suhtes. Prorektor arvas, et tänavune vastuvõetav üliõpilaste arv, 445, ei tule täis. Seega väheneb just sissetulek õppemaksudest, mis sunnib paratamatult õppivailt üliõpilasilt nõudma kõrgendatud õppetasu.

Nüüd on aga selgunud, et see prorektori pessimism oli täiesti alusetu, sest ülikooli sisseastumissooviavaldusi tuli kokku tervelt 901 (649 mehelt ja 252 naiselt). Kas nende pessimistlike arvestuste purunemisega kaob silmapiirilt ka õpperaha-tõstmise-tont, sellest ei ole veel avalikkust lähemalt informeeritud.

*

Peatudes tänavuste ülikooli soovijate juures, tuleb arvata, et meil oli se-

nini ligi tuhat kodanikku, kes polnud senini ülikooli pääsenud ja nüüd kasutades „soodsat konjunktuuri“ — kevadel gümnaasiumi lõpetanute ja sõjaväest vabanevate puudumist — ründas alma materit.

Kahtlemata avaldas siin mõju ka teade uuest riigiteenijate teenistuseseadusest, mis omistab akadeemilisele haridusele väärrika tähtsuse ametredelil tõusmisel. Seda väidet tõendab ka vahest seegi asjaolu, et suurim tung on just õiguste aduskonda, kuhu võetakse 50 uut üliõpilast, soovijaid on aga 227. Teatavasti taetakse meil Tartu Ülikooli juures ettevalmistada keskmisi riigi- ja omavalitsuseametnikke kaheaastaste kursustega. Lootus diplomiga pääseda riigiametisse on kindlasti tiivustanud paljusid neist 227-st ülikooli soovijaist. Samuti võib nende hulgas olla ka seniseid ametnikke, kes tahavad oma positsiooni Ülikooli tunnistusega kindlustada.

*

Tänavu jääb ära kindlasti see tolmukeerutamine ülikooli sisseastumise eksamite ümber, mis toimus möödunud sügisel. Nimelt on tänavu eksamid ainult kirjalikud.

Sisseastumiseksamite saatusest on pääsenud avalikkuse ette Üliõpilaskonna prorektori sõnad: „Kuidas kujuneb uute üliõpilaste vastuvõtmine ülikooli tulevikus, see küsimus on Ülikooli Valitsuses kaalumisel. Sisseastumiseksamite kasuks kõneleb see, et nende ajal õppetöö on osutunud tagajärjekamaks. Teisest küljest tuleb aga arvestada ka seda, et tulevased gümnaasiumide lõpetajad on juba käinud läbi väga rohketest sõeladest, ning samuti gümnaasiumide lõpetajate arv kujuneb umbes sama suureks, kui ülikooli uusi üliõpilasi igal aastal saab vastu võtta. Kõiki neid asjaolusid tuleb arvestada.“

*

Silmapaistvat, sõna otseses tähenduses, on sel semestril palju. Esmajoones mainigem ülikooli instituutide hoonet, mis võib juba algaval semestril üliõpilasi vastu võtta oma katuse alla. Kuuldavasti kavatsetakse hoone teise osa ehitustöid alustada juba sel sügisel.

Veel on avalikkusele teatatud, et Ülikooli Valitsus on kaalunud ja põhimõtteliselt heaks kiitnud valgustusreformi eeskätt tähtsamais ülikooli auditooriumeis. Majandusprorektor on siin rõhutanud, et meie üliõpilased saavad vaimuvalgust poolpimedais ruumes. Vastavad uurimused on näidanud, et ülikooli peahoone ja

osa teisi auditooriume ei vasta valgustussuhtes isegi tervishoiu algnõudeile. Ülikool asub nüüd valgustusolude parandamisele järk-järgult, esi-joones muidugi neis auditooriumeis ja tööruumi-des, kus töökoormatus on kõige suurem. Ühen-duses selle üritusega teostatakse ka vähekõlb-like ta h v l i t e asendamine uutega. Viimased on mateeritud klaasist, mida on kerge puhastada ja millele saab kirjutada värviliste kriitidega, saavutades soojemad värvitoonid ja üldiselt ela-vama kirja ja teravamad jooned.

*

Üliõpilasil ei leidu muidugi küllalt tänusõnu Ülikooli Valitsusele selle südamliku tähelepanu eest, mida tuntakse nende tervise eest. Prorektor ühes oma jutuajamises ajakirjandusele kriipsu-tas seda hoolitsemise vajadust veel eriti alla, lausudes: „Riiklikult seisukohalt on tähtis, et üliõpilaste jõudlusvõime tervise häirete tõttu ülikoolis õppimise kestel ei vähe-neks või hoopis ei kustuks. Seepärast tuleks omistada üliõpilaste tervisliku seisukorra hoo-litsemisele ja arstiabiandmisele erilist tähtsust.“

Samas jutuajamises mainis veel prorektor, et 1,6% usaldusarsti poolt läbivaadatud üliõpila-sist põevad kergemal või raskemal kujul tuber-kuloosi protsessi. Sealjuures peab aga mainima, et tuberkuloosi haigestumine ja tuberkuloosete protsesside süvenemine ülikoolis õppimise ajal ei kahane, vaid suureneb. Ühelt poolt põhjusta-vad seda kehvemate üliõpilaste juures halvad toitmise- ja korteriolud, mõnede juures aga ka korrapäratu eluviis, nagu seda on näiteks sage-dane ja pikaajaline öösiti ülevalolek; teiselt poolt aga langeb ülikoolis õppimise aeg just sel-lesse eluikka, millal tuberkuloosi juhtude arv on kõige suurem.

Ülikooli Valitsus ongi siis nüüd kõike seda arvesse võttes asunud põhimõttelisele seisuko-hale, et üliõpilaste tervislikke läbivaatamisi ja arstiabi andmist tuleks organiseerida haige-kassa põhimõtte Üliõpilaskonna juures.

Ka peab Ülikooli Valitsus tarvilikuks, et tu-berkuloosi-haigete üliõpilaste ravimine, eriti aga sanatoorse ravi võimaldamine toimuks kas osaliselt või täielikult riigi ku-lul.

*

Kurva sündmuse na ja sügava leinaga tuleb märkida kahe professori surma möödunud suve jooksul.

12. juunil suri dr. jur. M. Kurtšinski, teoreetilise rahvamajandusteaduse korraline pro-fessor. Kadunu oli pärit Venemaalt ja asus 1921. a. Eestisse Tartu Ülikooli juurde õppe-jõuna.

25. juulil suri dr. agr. J. M ä g i, loomakasva-tuse korraline professor. J. Mägi oli sündinud 26. juulil 1883. a. Viljandimaal Tarvastu vallas. Professoriks valiti 1919. aastal, doktori väitekirja kaitses 1924. a.

Mõlemad kadunud olid seega kauaaegsed õp-pejõud Tartu Ülikoolis.

*

Pärast kevadsemestri lõppu teatas Tartu Ülikooli Riigikaitselise Õpetuse Instituudi juhataja avalikkusele Instituudi seniseist töötulemusist ja tuleviku kavatsusist kokkuvõetult:

Esimene semester riigikaitselises õpetuses Tartu Ülikoolis möödus organiseerimise tähe all. Tagasi vaadates möödunud kevadsemestri tööle, võib jääda täielikult rahule esimeste tule-mustega riigikaitselise õpetuse sisseviimise alal Tartu Ülikoolis. Töö teostus täpselt ettenähtud õppekava järgi, mis võeti läbi täies ulatuses. Kõik üliõpilased ja õppejõud suhtusid töösse täie andumusega ja tähelepanuga.

Väljaspool Tartut elavaile üliõpilasile kor-raldati kevadel erikursus, millest osavõtt osutus võrdlemisi rohkeks. Et hõlbustada teenistuses olevaile üliõpilastele osavõttu riigikaitselisest õpetusest tulevikus, moodustab Instituut järg-misel semestril õhtused õpperühmad, kus õpetus teostatakse kella 18—20-ni. Loodetavasti tõstab see tunduvalt tööst osavõttu.

Tänavu kevadel võimaldati üliõpilastele lõ-petada ülikooli tarvitsemata teha eksameid riigi-kaitselises õpetuses. See võimalus on üliõpilas-tel veel ainult käesoleva aasta eksamite sügissesoonil.

Instituudi järgmise semestri õppekavas on järgmised uued õppeained: õigus-, filosoofia- ja usuteaduskonnas — sõjapsühholoogia, sise- ja välispropaganda. Esimest õpetab kolonel A. K a s e k a m p, teist kolonel R. M a s i n g. Matemaatikaosakonnas võetakse läbi ballistika, õpetab mag. mech. A. S i v a d i; loodusteaduskonna osa-konnas võetakse uue ainena kütte- ja põletus-ained sõjaväes, mida loeb prof. L. T i g a n i k. Põllumajandus- ja majandusteaduskonnas loeb uue ainena majandusteadlane kpt. O t s majan-duse mobilisatsiooni.

*

Üliõpilaskondlikus osas lõppes semester Paju lahinguväljale mälestusmärgi püstitamisele tegeliku tööga kaasaitamisega ja võidupüha puhul korraldatud kõnelennuga. Enne sügissemestri tegelikku algust sõitsid meie üli-õpilassportlased Euroopasse loorbereid lõikama. Nende saavutistest informeerib ajakirjandus üliõpilaskonda vahetuult, lähemaid kirjeldusi loo-

Eesti Üliõpilaskond loomisel

Mõtteid meie Üliõpilaskondade koostööst

Niisama vana kui on Tallinna Tehnikaülikool, niisama kaua on kestnud vajadus mõlemate eesti ülikoolide Üliõpilaskondade koostöö kindlate aluste järele.

Ülikoolide Seaduses, Üliõpilaskonda puutuv osas on üheks ülesandeks määratud Eesti Üliõpilaskonna loomine. Tartu Üliõpilaskonna juhatus on seda küsimust mitmel ja mitmel korral arutanud. Ka käesoleva aasta töökavva on võetud Eesti Üliõpilaskonna põhialuste väljatöötamine, kasutades sealjuures seniseid kokkuleppeid ja tegelikkuse nõudeid.

Senini toimub Eesti Üliõpilaskonna esinemine kokkuleppe alusel, mis saavutati mõlemate Üliõpilaskondade juhatuste ühisel koosolekul Tallinnas, 7. veebruaril 1937. a. Tol ajal juhtisid Tartu ja Tallinna Üliõpilaskonda määratud ajutised juhatused. Saavutatud kokkuleppe järgi esineb Eesti Üliõpilaskonna nimetus Üliõpilaskondi kui tervikut puudutaval välismaalisel asjaajamisel. Kodumaal esinetakse omavahelisel kokkuleppel vajalikkudel ühisel aktsioonidel. Kokkuleppe järgi toimub asjaajamine Tartu Üliõpilaskonna organite kaudu.

Veel sisaldab kokkuleppe ühe punkti jooksvate kulude kohta. Kokkuleppe teises osas on

fikseeritud soovid, mida tahetakse rakendada alalistesse põhialustesse. Nende järgi peetakse soovitavaks luua Eesti Üliõpilaskonna eri-keskorgani, millel on oma eelarve. Alalist Eesti Üliõpilaskonna esimeest ei soovita, kuna seda nime kannaks vajalikel esinemistel, kongressidel, istungitel ja muudel juhtudel omavahelisel kokkuleppel määratud esindaja.

Sellistel alustel ongi toimunud üle kahe aasta koostöö Eesti Üliõpilaskonnana. Ei saa aga salata, et selle kokkuleppe järgi töötades on tulnud lahkarvamisi ja erinevaid seisukohti mõlemate Üliõpilaskondade vahel, mis on tulnud igakordselt kokkuleppel lahendada. Õieti ei sisalda 1937. aasta kokkuleppe punkti, mis näeks ette kõigekülgselt kerkivate küsimuste ja lahkarvamiste lahendamist.

Üliõpilaskondlik elu on tõstnud esile terve rea uusi asjaolusid ja mõlemate Üliõpilaskondade huvide lõikepunkte. On selgunud ka mõlemate Üliõpilaskondade majanduslikud võimalused ja vajadused. Nii on viimane aeg lahendada neid küsimusi ja luua kindlad põhialused, eriti nüüd, kui mõlemate Üliõpilaskondade juhtivatel kohtadel on kaasvõitlejad, kes on ko-

dame avaldada aga järgmises „Üliõpilaslehe“ numbris.

Muudest üritusist, esijoones SELL-i konverentsist on pikemalt teisel.

*

Kahjuks on avalikkuses võrdlemisi napisõnaliselt mainitud Eesti Korporatsioonide Liidu toetust Riigikaitsefondile. Üleantud 1500 krooni ei ole suur summa, kuid tähtis on siin vaim ja valmus, aidata kaasa riigikaitsele ja tõmmata oma eeskuga kaasa ka teisi ringkondi ja kogu rahvast.

Teatavasti pandi nimetatud 1500 kr. kokku kõikide E. K. L-i kuuluvate korporatsioonide kaasvõitlejate poolt. Summa üleandmine toimus 21. juunil sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoneri juures. Delegatsiooni kuulusid kõik E. K. L-i korp!-ide esimehed ja Tartu Üliõpilaskonna esimees.

Toetussumma andis üle E. K. L-i esimees J. Laikoja („Korp! Frat. Estica“), kes pöördus

Ülemjuhataja poole järgmiste sõnadega: „Meie vabadusvõitluse algpäevil usaldas E. K. L. Teie käsutusse oma parimad pojad meie kalli kodumaa kaitsmisel Teie juhtimisel. Seesama vaim, mis valitses sel ajal, on ka nüüd meie hulgas. Kodumaale ja tema kaitseks oleme alati valmis ennast ohverdama. Lisaks eneste valmisolekule püüame, kuigi vähesega, kaasa aidata ka majanduslikult. Olgu täna relvastuseks üleantav summa selle tõenduseks.“

Ülemjuhataja vastas tänades valmisoleku ja toetuse eest, mainides, et meie rahvas võib ainult siis püsida, kui ollakse teadlikud olukorrast ja alati valmis oma õigusi kaitsma.

Hiljem ligi tunniajalises jutuaajamises delegatsiooniga vesteldi meie praegusest olukorrast ja võimalusist riigikaitsemisel.

Delegatsioon käis ka sõjaministri kindral P. Lil'e juures, kes muuseas kinnitas, et E. K. L-i summa on esimene laekumine neist paljudest lubatud toetussummast.

genenud neis küsimusis kauemat aega Üliõpilaskondades töötades.

On juba selgunud, et pooldatakse põhialuste väljatöötamiseks valida komisjon mõlemate Üliõpilaskondade juhatuste ühisel koosolekul. Tallinna Üliõpilaskond soovis seda koosolekut pidada juba kevadel, kuid see soov teatati Tartu Üliõpilaskonnale niivõrd hilja, et tehnilistel põhjustel ei olnud enam võimalik koosolekut kokku kutsuda. Et aga siiski sügisel oleks reaalsemaid aluseid kokkuleppe loomisel, tehti juhatuse poolt nende ridade kirjutajale ülesandeks seniolnud läbirääkimiste ja seniste kogemuste põhjal koostada alused, millised siis juhatuse poolt täiendatult ja parandatult esitatakse Tartu Üliõpilaskonna poolt läbirääkimiste aluseks.

Seni kehtiva kokkuleppe lõpul toodud soovidest võib õigeks võtta vajadus ellu kutsuda keskorgan, millel oleks palgaline asjaajaja. Keskorganil oleks oma eelarve. Eelarve tulude osa oleks mõeldud mõlema Üliõpilaskonna toetustest vastava eelarve kava järgi ja summadest, mis hangitakse toetustena. Ei ole ka võimatu saavutada kokkuleppe kindlate toetussummade kohta ülikoolidega ja Haridusministeeriumiga. Isiklikult pean seda täiesti loomulikuks, kuna Üliõpilaskonnad on asjatud vahendajad nende summade edasiandmisel.

Kindlat eelarve kuju vaevalt saab kindlaks määrata eelpool mainitud asutustega läbi rääkimata, kuid loodavas kokkuleppes peab see olema kindlakujuliselt määratletud.

Eesti Üliõpilaskonna eelarves tähtsamate kulude n a esineksid palgad, esinduskulud, kongresside, istungite, olümpiate jm. korraldamine. Kui praegu on nende üritustega seotud kulud suurel määral paigutatud Üliõpilaskondade erisummade eelarveisse, kus tulude osa ei ole kindel ja ürituste läbiviimine sünnib vaid toetusumma saabudes, mis tavaliselt väga hilja selgub, siis peab kindlasti Eesti Üliõpilaskonna loomine tooma siia suurel määral selget ülevaadet ja ürituste läbiviimiseks kindlust ja lihtsust. Mõlemad Üliõpilaskonnad aga saavad lahti paljudest koormavaist ülesandest ja arusaamatustist ning kantseleide töö muutuks kindlakujulisemaks.

On päris loomulik, et loodava keskorgani asukohaks jääb Tartu ja seega ka asjaajaja koht oleks samas. Kas aga Tartu Üliõpilaskond Eesti Üliõpilaskonna asjaajajale omalt poolt tööd lisades saab osa palgast maksta, nagu mõnelt poolt arvatakse, on küsitav ja vajadus selle järele langeb ka ära, sest uue ametikoha loomine vähendab väga suurel määral Tartu Üliõpilaskonna kantselei töökoormatist.

Kui suurena ja kuidas moodustada Eesti Üliõpilaskonna keskorgan?

Siin tuleb jõuda selgusele, kas on õiglasem ja praktilisem valida esindajad proportsionaalselt üliõpilaste arvule Üliõpilaskondades, või kummalegi anda võrdne arv kohti. Minu arvates proportsionaalsuse alusel moodustamine pole vajalik, kuna loomulik on, et rakendamisele tulevad otsused, mis tehakse loodavas organis üksmeelselt, ja küsimustes, kus on lahkarvamusi, leitakse kokkulepe kuidagi teisiti, kas erikomisjonis, juhatuste ühisel koosolekul või mõnel muul viisil. Võimalusi selleks on mitmeid.

Võrdse arvu esindajatega mõlematest Üliõpilaskondadest moodustatud keskorgan, ükskõik, mis nime see kannab, oleks seega otstarbekam ja ei tekitaks muljet ega arvamist, nagu valitseks Tartu oma enamusega. Vaevalt, et seda sünnib, kuid kõrvaldamise siis ka juba võimalused nende kartuste tekkimiseks.

Keskorgan oleks mõeldav kuue- või kaheksaliikmeline, kusjuures juba nimeliselt tuleb ette näha esimeeste ja välistoimkonna juhatajate kuulumine keskorganisse, eriti seepärast, et suurem osa arutusele tulevaist küsimusist on Üliõpilaskondades nende kompetentsi kuuluvad. Ülejäänud 1 või 2 esindajat valitakse Üliõpilaskondade juhatusliikmete hulgast juhatuste poolt Esinduste kinnitamisel. Viimane võiks ka ära jääda ja keskorgani koosseis võiks tulla juba tervena Esindustesse kinnitamisele. Mõeldav on ka, et valitud esindajaid kinnitavad kuraatorite esitamisel rektorid. Viimane moodus on kõige painduvam, sest keskorgan ei tohiks olla raskelt kujundatav ega muudetav.

Keskorgan ise moodustab alamkomisjonid, kus lahendatakse esinduslikud, majanduslikud ja tegevuskavalised küsimused. On sobiv, kui suudetakse töö jagada kolme komisjoni vahel. Komisjoni seisukohad kinnitab keskorgani täiskogu.

Suuresti lahkarvamisi on tekitanud aga küsimus, kes peaks kandma Eesti Üliõpilaskonna esimehe nime.

Minu arvates on vastuvõtmatu, et seda nime kannaks igakordselt kokkuleppel määratud esindaja. Selline esindaja võiks esineda vaid Eesti Üliõpilaskonna esimehe eest või kohusetäitjana, kunagi mitte aga esimehena. Ei sobi ka see, et k. t-ks on üks kord üks, teine kord teine esindaja. Peab kindlasti jõutama seisukohale, et valitakse Eesti Üliõpilaskonna esimees. Valijaks oleks keskorgan ning kinnitaks Haridusministeerium.

Ükskõik, millisel kujul ka Eesti Üliõpilaskonna moodustamine teostub, ei pääse mööda keskorgani loomisest. Eeskujuga vaevalt saame naaberriikidest, kuna neis on üliõpilaskondlik elu korraldatud hoopis teistel alustel ja põhimõtetel.

J. Laikoja.

Teisel Rootsi-Balti üliõpilaskonverentsil Stokholmis

Ei tea nüüd, kas tuleb seda kirjutada välispoliitiliste päevasündmuste arvele, mis panevad tihedamini koomale tõmbama väikeriikide vaimseid ridasid või polnud rootslastel oma üliõpilaselu sotsiaalharrastusliku külje väljaarendamise tõttu, mis on haaranud viimase kümne aasta tegevuskava, tõepoolest niipalju mahti pühendada end koostöö arendamisele teispool Läänemerd asuvate üliõpilaskondadega. Esimest põhjust kipume siinpool arvestama siiski kõige kaalumamaks. Küllap aga on ja ei ole õigus kummagil.

Üliõpilaskondliku läbikäimise alal kursis olevad akadeemilised kodanikud teavad ju, et on kulunud palju aastaid rootslastel, enne kui hakkasid ilmne paranemistunnused Rootsi-Soome üliõpilasvahekorrad. Päril joones pole need asjad praegugi veel, ent nii kaugel ollakse siiski et soomlasist osavõtjail on samasugune õigus oma emakeele käsitamiseks põhjamaistel üliõpilaskokkutulekuil, kui rootslastel, norralastel, taanlastel ja islandlastel oma emakeele suhtes. Vähemalt tänava juunikuus Oslos peetud „Nordisk Studentmötetill“ oldi juba niikaugel.

See pinevus Rootsi ja Soome akadeemiliste perede vahel oli siiski, anname tõele au, selleks peamiseks takistuseks, miks üliõpilaskondlikus ulatuses ei võinud täituda kõigi nende idealistide soovid, kes oleksid ammu juba tahtnud näha 1924. a. Lundi konverentsi otsuste teostamist Balto-Skandia akadeemiliste kodanike koostöö alal.

*

Koostöö mõte oli ikkagi palju enam väärt, kui seda pidurdavad takistused. Pealegi ei rii- vanud need otseselt mingil määral kolme lõuna- poolset Balti riiki, sest viimastel puudus keele- probleem läbikäimises. Ilma võõrkeele tarvi- tusele võtmiseta kummagil poolel polnud üksteise mõistmine mõeldav.

Oli seepärast täiesti loomulik ja otstarbekas, et lähemat koostööd üle Läänemere hakkasid taotlema need, kellele selline harrastus juba põ- hikirjaliseks ülesandeks. Niihästi Eesti, Läti kui ka Leedu ülikoolide juures tegutsesid Aka- deemilised Rootsi-Eesti, -Läti ja -Leedu seltsid. Rootsi keele lektorikursuseist osavõtjate arvu suurenedes kerkis endastmõistetava soovina esile kava koondada akadeemilist noorperet eri- üksusena vastava seltsi juures. Mõeldud, tehtud.

Päril üllatava kiirusega tekkis tihe isiklik side Rootsi poolel viimasel ajal asutatud Balti koos- töö üliõpilas-harrastusringidega ning läinud aastal jõuti niikaugemale, et Akadeemiliste Selt- side üliõpilassektsioonid Balti riiges ning Root- sis asuva Svensk-Baltiska Studentföreningeni esindajad tulid esimesele konverentsile Riiga kokku. Kohe otsustati luua püsiva iseloomuga keskbüroo, mis asub Stokholmi ühingu juures, ning luua aastakonverentside korraldus, nagu see on maksev SELL-üliõpilaskondade läbikäi- mises. Üliõpilaskondliku keskorgani iseloo- muga ülesandeid täidaksid aga vastavad sektsi- oonid, üliõpilaskonnad ise võtaksid konverentsi- dest osa vaotlejatena oma esindajate kaudu.

*

Teine sellelaadne üliõpilaskonverents leidis aset tänava kevadel 25.—30. maini Stokholmis, sealse Svensk-Baltiska Studentföreningeni kor- raldusel. Kevadine laevade sõiduplaan ei jät- nud teist võimalust pääsemiseks Stokholmi, kui Eesti-Läti-Leedu osavõtjate ühine sõit Riia lii- nilaevaga Stokholmi ja tagasisõit uhke „Viro- niaga“ Tallinna. 14 eestlast kogunes Riiga (15. sõitis hiljem järgi), kus kohtuti 18 Läti ja 10 Leedu osavõtjaga. Mitmedki jätkasid reisu kolm päeva pärast SELL-konverentsi Kaunases ja osa- võtjaskonna isiklik koosseis hõlmas niihästi üliõpilaskondade tegelasi kui ka rootsipoolse koostöö harrastajaid. Isiklik kontakt Balto- Skandia taotlemiseks oli seega olemas mõlemil rindel.

*

Rootslased olid koostanud kokkutuleku kava õige suurejoonelisel. Saabumispäeval vastu- võtt Stokholmi linnavalitsuse poolt kaunis rae- kojast. Ringsõit linnas ja Drottningholmi külas- tamine. Avakoosolek Stokholmi ülikooli nägu- sas aulas. Balti peoõhtu Üliõpilasmajas. Sellest kõigest oli külluses täidetud kahe esimese päeva kava. Ei puudunud aga ka töö. Kaks päeva konverentsi nõupidamisi ametlikele esindajaile. Teised kaks võeti abiks väljasõidupäevadest. Nimelt nägi suvistepühapäeva kava ette välja- sõidu Upsalasse, mil puhul toimus ka loeng kon- verentsi kava osas. Suviste teine püha toreda väljasõiduga Gripsholmi lossi juurde oli püha- päevaks küll ekskursantidest osavõtjaile, nõu- pidamispäevaks aga delegaatidele. Koosolek va- bas õhus, „Rootsi tugeva kalju peal“ osutuski

tähtsaimaks ja tulemusrikkamaks kui siseruumide nõupidamised. Mitte asjata ei nimetanud rootslased tagantjärgi Stokholmi konverentsi „Mariefredi konverentsiks“, vabaõhu nõupidamise asukoha järgi. Lahkumispäeva eelõhtu pakus aga kõigile osavõtjatele Rootsi oludes päris haruldast sündmustikku. Võeti osa doktori promotsiooni pidustusist, milline kordub vaid ükskord üle nelja aasta. Järgnev ball Stokholmi raekoja avarates ruumides oli sündmuseks, mida küll kõige enam meenutati matkamälestuste edasijutustamisel.

*

Kui meie üliõpilaselus tahetakse mõnda pidulikumat juhtu tähistada, siis tullakse oma üliõpilaskonvendi ruumesse kokku ning veedetakse aega kohvitassi või tüsedama toidu juures. Ühtlasi toimub lühike aktus või pidulik koosolek. Rootsi elukorraldus erineb siin mitmeti. See, mida meie üliõpilaskonvendi ruumes pea kunagi ei teosta, on Rootsis ainukeseks tähtsamaks pidulikkuse rõhutamise vormiks. Mõeldud on siin pidusööki, millist meil vaid pealinna ametlike sündmuste, välissaadikute Tartu tuleku või suuremate sünnipäevade tähistamisel antakse. Mitmekäiguline eine asendab aga rootslasel pea kõiki meie koosviibimise vorme. Ka siis, kui noorrahvas omavahel kokku tuleb, algab koosviibimine enamail juhtumeil pidulikult kaetud laua ääres. Meil on see lihtsam. Rootsis ei puudu aga kõned, sealsete kommete kohaselt ettenähtud vastutervitused ja tänukõned, jne. Meile kinnitati siiski, et on püütud arvestada Balti oludega ja jäetud mitugi liigset tseremooniast ära.

*

Kõneldes veel seltskondlikust osast Rootsis, ei saa jätta nimetamata nende isikute suurt arvu, kes tulid kokku esmajoones Balti peoõhtule, kuid ka avaaktusele. Promotsioonipeol võis näha kõige kõlavamaid nimesid Rootsi teadusemaailmas ja aukülastena kaht kuninga venda-prinssi. Seal polnud aga kokkutuleku põhjuseks Balti seltskond, mis pärast meie tähelepanu äratasid just kaks esimest sündmust. Rektor, rida õppejõude, palju kõrgemaid ametnikke, kel südame lähedal koostöö üle Läänemere. Kuid samas osake ärimaailma, ettevõtjaid, nooremaid teadusejügreid — kokku sada-kakssada inimest. Oli ka teada, et nad tulid kokku mitte aukülastena, vaid päris kallist osavõtumaksu tasuvate peolistena. Neid ei olnud ainuüksi Stokholmist, vaid Upsalast, Göteborgist, Malmöst ja kaugemaltki. Väga paljud Eesti, Läti ja Leedu konsulid teistest Rootsi linnadest olid sõitnud kohale, kõnelemata diplomaatliku esinduse täieulatuslikust kohalviibimisest kolme riigi saadiku isikuis. Siitpoolt sõitnud külastele jäi järele üldine teadmine, et Rootsi selts-

Meie professorid väljaspool auditooriume

PROF. DR. MED. K. SCHLOSSMANN
omab väärtusliku kunstikogu, mille täiendamine on lugupeetud teadusemehe eriharrastusi.

konnas valitseb soe huvi Balti harrastuse vastu. Meie rootslaste siinviibimise korral pole küll koondanud nii suurel arvul Rootsi sõpru, kui rootslased seekord meie sõpru koosviibimisele.

*

Mis olid siis nõupidamiste peaküsimusiks? Iga juhtivam akadeemiline kodanik siin on olnud kaastegev vähemalt kord mõnel SELL-konverentsil või Soome-Eesti üliõpilaspäeval. Kummale sarnleb siis uudne Rootsi-koostöö harrastus? Kui võrdlus siin üldse sobiv on, siis tahaks öelda, et viimasele. Niihästi ühel kui teisel juhul on koos asjahuvilised, kelle ainsaks ülesandeks kahe maa koostöö süvendamine võimalikult laias haardes.

SELL-i nõupidamisist erinevad Rootsi-Balti nõupidamised kõigepealt seega, et rootslaste ääretu vastumeelsus vormaldustele ja kohustavusele organisatoorsel alal on kujundanud konverentsi rohkem mittekohustava nõupidamise taoliseks ettevõtteks. Sealjuures ei kannata võetud ülesannete teostamine organisatoorse puudulikkuse all, vaid võib mitmeti olla teistele eeskujuks. Nõupidamisil väljakujunenud ülesannete täitmine pannakse teatud maa koostöösektiooni peale ja kuna see nende ainsaks harrastuseks, on läbiviimine mitmeti rohkem kind-

PROF. DR. RER. NAT. K. KIRDE
veedab vabadest tundidest meeleldi mõned
„ruudulisel väljakul“.

lustatud, kui laiaulatusliku tegevuskavaga üliõpilaskondlikus organisatsioonis.

Nõupidamiste positiivne osa käsitles eel kõige praktikantide vahetust. Märkus „eel kõige“ käib siin Balti delegaatide kohta, sest igas sõnavõtus leidis uuesti rõhutamist soov laiendada üliõpilaspriktikantide vahetust edaspidi ka Rootsile, muidugi täieliku vastastikkuse alusel. See ülesanne polnud rootslastele sugugi kerge. Nad olid kutsunud kohale vastava üleriigilise organisatsiooni sekretäri, kes korraldab sellist vahetust Rootsi üliõpilaste jaoks Saksa- maa, Inglismaa ja teiste läänepoolsete riikidega. Laiendamine Baltikumile tundus olevat põhimõttelikult ilus, ent raskesti teostatav. Siitpoolt pakuti küll kohti rootslasile, kuid ka see „avanss“ ei soodustanud tulemusi. Ainsaks praktiliseks lahenduseks käesoleva aasta kohta kujunes põllumajanduslik praktika.

*

Hoopis libedamini arenes naisüliõpilaste suvekohtade küsimus. Rootsis ollakse rahul Balti naisüliõpilastega, kellede seas Eestil on teatavasti kõige suurem osavõtjate arv. Selliseid suvekohti soovitakse siitpoolt meelsasti ja „pakumine“ Rootsis on peagu kooskõlas „nõudmi-

sega“. Kõneldi ka, milliseid viperusi on juhtunud sellest, et koduse elu korraldus siin ja seal nii mõneski suhtes erineb ning leiti, et sellistest „ohtudest“ tuleb asjahuvilisi ette informeerida. Rootsias omalt poolt soovisid tulevikus ka Eestisse ja teistesse Balti riikidesse tulla. Kuna Rootsis on jõukust ikkagi rohkem, siis anti sealtpoolt mittesiduv, kuid paljutootav lubadus, et edaspidi hakatakse vastavast erifondist maksta Stokholmist suvikohale sõidu raudteepileti hind. Viimane seik omab teatud konkreetse tähtsuse, sest kui küllakutsuja seda tasub, loeb ta end õigustatud kohustama külalist teatud tegevustele, mis ei ole just igati kooskõlas suvekoha külalise ja ainult väikese kodutööde abistamise mõistetega.

*

Koostöö laiendamine kogu Skandinaavia ja Baltikumi vaheliseks akadeemiliseks läbikäimiseks oli see probleem, mis innustas kõige enam rootsipoolseid juhtivaid tegelasi. Selgub, et neil on alates 1935. a. eriorganisatsioon põhjariikide akadeemilise koostöö tarvis. See sarnleks meie SELL-ile, kui ta haaraks vaid üliõpilasi. Tegelikult koosneb aga iga maa komitee kõigi ülikoolide rektoritest ja kindlast arvust valitud esindajaist akadeemilise noorsoo poolt. Ning peategevusalaks on loengupidajate vahetus, uurimuste teostamine teise maa ülikooli juures samade õigustega, mis omal maal, akadeemiliste diplomite vastastikune tunnustamine ja stipendiumite kasutamise võimalus mitte ainult omal maal, vaid kogu Skandinaavias.

Küsimine, mis meil on sellele organisatsioonile vastavat. Balti ülikoolide omavaheline koostöö, välja arvatud ülikoolide tihe läbikäimine Eesti ja Soome vahel ei oma aga nii ulatuslikke tegevusharusid, kui enam kui sada aastat kestnud põhjamaaine akadeemiline koostöö. Jäi siis nii, et siinsed sektsioonid esinevad järgneval, Kaunas peetaval konverentsil, aruandega ja ettepanekutega sellest, mis tehtud ja mis veel võiks teha. Rootslaste tõsiseks veendeks näis olevat koostöö loomine just põhjariikide koostöö sektsioonide ja Balti sektsioonide vahel.

*

Eelpool toodud märkmed on mõeldud pildi andmiseks sellest, millistes raamides liigub akadeemiline koostöö Rootsi suunas. See ala on uudne, kuid esimesed paar aastat on juba suutnud luua tugeva aluse, mis pärast pole sugugi üleaarne ennustada, et siin seisab ees väga lai tööpõld, millest võivad meie akadeemilised noored saada terve rea hüvituste osaliseks, õppides tundma kultuuri, mis igati meile lähedane ja oludele mitmeti kohasem, kui hoopis suuremates mõõtudes töötavate lääne suurriikide oma.

H. P.

Meie akadeemiline

haritlaskond ja kodukultuur

1.

MIS ON kultuur? Milles seisab ta olemus, millised on ta tekkimise ja arengu tingimused? Mis eraldab kultuuri tsivilisatsioonist — lööksõnast, mis viimasel ajal on asetatud vastandmõisteks kultuurile, kuigi ta on vaid üks viimase avaldusvormi. Tsivilisatsioonita on kultuuri areng võimatu, kultuurivaesel pinnal selle vastu lobbab tsivilisatsioon meeleldi.

Millised elemendid moodustavad kultuuri? Kindlasti mitte välised, materiaalsed vormid — raadio, elekter, auto, lennuk ja kino. Need on vaid Euroopa tsivilisatsiooni 20. sajandi eritunnused, mis on jõudnud juba mõningad vanemad kultuurid hävingu äärele viia (Hiina). Värvilistele rahvastele neljas välismaailmajaos pole senini veel pakutud kultuuri, vaid ainult tsivilisatsiooni, sest kultuur ei hävi, vaid loob — tsivilisatsioon neelab aga talle võõra kultuuri ja hävitab selle, kui see osutub nõrgaks. Kultuur pole ekspordkaup, seda ei saa valmina viia teistesse maakohtadesse, teise ümbrusse. Vaid selle idud on transporteeritavad, kuid nad tulevad võõrasse mulda istutada ja kultiveerida vastavalt maa omapärale.

Ekslik on arvamus, nagu oleks kultuur midagi dünaamilist, ründavat, vallutavat. Seda on vaid tsivilisatsioon. Kultuur on pigemini staatiline, konservatiivne, orgaaniliselt leviv. Mitte ideed niisugusena ei moodusta kultuuri, vaid ainult see osa ideedest, mis leiab elus tegelikku rakendamist, mis on vanade vormidega kooskõlas. Ideede üliküllus ei tähenda veel kultuuririkkusi, vaid seda tähendab pigemini ideede sobivus, orgaaniline tasakaal ja harmoonia. Iga sobivus, orgaaniline tasakal ja harmoonia. Igaüks teab, et kunstitööd ei moodusta mitte tooresaine hulk ega ka mitte kuivad kunstireglid, vaid nende harmooniline süntees.

Iga tõsine kultuur on oma olemuselt kõige enne kodukultuur. Perefond on selleks orgaaniliseks rakukeseks, kust saab aluse igasugune ühiskondlik arenguvorm. Kultuuriline kodu on kultuurilise ühiskonna aluseks. Riigi ja rahvuse kultuurilise taseme üle me ei otsusta mitte ta paraadide, luksusehituste ja avalikkude asutuste järele, vaid ta haridustasemest saame õige pildi alles tavalise kodaniku kodus.

Vanema ja noorema generatsiooni võitlus, mis oma alguse saab kodust, on üks kultuurilise

arengu algtegereid. Noorema põlvkonna, poegade ja tütarde liberalism on teguriks, mis viib edasi igat ühiskonda, et siis moonduda jälle isade konservatismiks, pidurdavaks teguriks, ilma milleta nooruse dünaamika viib roopast välja perekonna ja riigi orgaanilise arengu. Nende kahe teguri harmoonilisest kooskõlast onneb ühiskonna ja perekonna heolu.

Perefond on selleks loomulikuks sidemeks, mis ühendab üksikisikut ühiskonnaga. Juba varakult tuleb laps kodus teadvusele, et ta pole maailmas üks, et maailm pole mitte ainult tema tarvis, vaid tal tuleb arvestada ka teiste indiviididega. Selle põhimõtte laiendamine ühiskonnale saab viimase olemasolu algtingimuseks.

On olemas vaid üks tõesti mõjukas kasvatuspaik, see on kodu. Ka kõige parem kasvatusmaja või kool ei suuda seda korvata. See on koht, kus loomulik autoriteet isa või ema näol suudab enam kui kõik kunstlikud autoriteetid-pedagoogid kokku.

Vanade kultuurrahvastega kokku puutudes hoomame, kui suur kultuuriline ülesanne on seal täita just kodul. Nad ise on selles teadlikud ja

DR. PHIL. NAT. E. ÖPIK

tunneb teadusliku töö kõrval huvi ka muusika vastu.

oskavad väärikalt hinnata seda instituuti, mille tähtsusest arusaamine on meil alles lapsekingades.

2.

M EIE RIIK on noor ja meie akadeemiline haritlaskond vaid pisut vanem. See on omas valdavas enamikus esimese põlve haritlaskond, meie haritlased on niiõelda kultuurilised tõusikud. Isegi meie nooremast haritlasgeneratsioonist põlvneb valdav enamik võrdlemisi madala haridustasemega perekondadest. Alles kõige viimastel aastatel ilmub ülikooli ka juba meie vanema haritlaspõlve lapsi.

Meie haritlane on tavaliselt self-made-man. See on ta vooruseks, kuid ka nõrkuseks. Omal jõul, kitsaste olude kiuste rabelenud ühiskonnas juhtivale kohale evib ta küllaldaselt visadust, energiat ja iseteadvust, kuid tal puudub seltskondlik ja kultuuriline lastetuba, puudub solita-

Nendest ei pääse ükski tudeng mööda...

Õigusteaduskonna asjaajaja S. TIISIK, kes on näinud vist kõiki meie juriste tudeng-kooli õpilastena.

riteeditunne oma kaaskodanikkudega ja sügav, mitmetest generatsioonidest läbi imbutatud vaimne kultuuriteadvus. Meil puuduvad küllaldaselt kogemused sellise kultuurilise lastetuba hindamiseks. Kuid nii mõnigi nähe meie ühiskondlikus elus saab mõistetavaks alles siis, kui meenub, et meie haritlaste enamik pole saanud kodust õieti mingit vaimset pagasit, vaid on sunnitud omandama kõik hädavajaliku alles eluvõitluses, kus piirduiti majandusliku ja vaimse kitsikuse mõjul tõesti ainult hädavajalikuga, kuna sügavama kultuuriteadvuse omandamiseks puudus aeg ja võimalus. See on nähe, millele on juhtinud omal ajal tähelepanu juba Juhan Luiga: Eestis on praegusel ajal noorte haritlaste põlv suuremalt jaolt ilma perekonnata põlv. Missugune vahekord, vaimline ühendus on põllumehe perekonna ja tema „koolitatud“ laste vahel? ... Ühendus on enamasti aineiline, sukkade ja söögi kaudu. Need „noored“ on omastest lahus, sellepärast arvavad nad ennast „vabad“ olevat. (Päevamured I, lk. 81.)

Tagajärjed on nähtavad: Meie haritlaskonnal puudub tihti huvi üldkultuuriliste probleemide vastu, kunstide harrastamine on loid, isegi ühiskondlike küsimuste vastu tuntakse huvi vaid niipalju, kuipalju need on seotud otseselt majandusliku heoluga. Puudub tasakaalukas ja harmooniline seltskondlikus elus läbiproovitud käitumine.

Kurdame oma kultuuri nooruse üle. Meil puuduvad kindlaks kujunenud kultuurilised traditsioonid. Kõigume sihitult ringi välismaiste kultuuride ahvatlevate varasalvede vahel, teadmata, millised valida. Need varandused, mis vanad kultuurirahvad sadade generatsioonide vältel on kogunud, ei aita meid. Ilma küllaldase kultuurilise aluspinna ja omapärase loominguvõime omamiseta oleme võimelised laenama võõrsilt vaid tsivilisatsiooni elemente, mitte kultuuri. Viimase peame looma ise.

3.

K AS MEIE praegustest põlevamatest akadeemilistest päevaküsimustest nii mõnigi pole tingitud eelpool käsitletuist asjaoludest? Kas pole meie üliõpilaste enamik just kodu puudusel kiindunud nii võimsalt viimase aseainesse — üliõpilasorganisatsiooni? Siin esmakordselt kohtab noor haritlane miljö, mis rahuldab ta tarvet kodu järele. Tal on võimalus arendada oma seltskondlikke võimeid, liituda tihedaks sõpruskonnaks omaealistega, sama hariduslikku ja majanduslikku taset omavate noorukitega. Ta otsib vaimset abi ja nõu ning majanduslikku tuge vilistlastelt, kes on võtnud üliõpi-

lasorganisatsioonis omale samad funktsioonid, mis isa evib perekonnas. Pole siis ime, et üliõpilasorganisatsiooni nimetatakse üliõpilase „teiseks koduks“ ja seda ta tihti ongi, vähemalt kuni viimase ajani.

Kas pole ka mõned negatiivsed nähted selle „kodu aseainega“ seoses? Kodu puudumisel tekib organisatsiooni jumaldamine, tekib kadedus ja vaen teiste, võistlejate vastu, umbusk kõige vastu, mis ei kuulu oma organisatsiooni raamidesse — olukord, millist tuntakse avalikkuses „Tartu vaimu“ nime all. Liialdatud organisatsioonikultus ja sellest tekkivad nn. prestiiži küsimused on tingitud sellest psühholoogilisest tõlgast, et pärikodu puudusel „teine kodu“ on saanud esimeseks ja ainukeseks. Tagajärg on ilmne: organisatsiooni ja kaasvõitlejatesse ei suhtuta enam kaine mõistusega, vaid tunnetega. Nagu pojale jääb isa igal juhul ikka isaks ja vend venaks, nii arvestatakse ka kaasvõitlejatega, suutmata objektiivselt suhtuda nende võimetesse, puudustesse ja eksisammudesse. Algas kurikuulsale omameeste poliitikale on väga suurelt osalt just psühholoogiline, ilma et me asjaosalisi otseselt saaks süüdistada.

Kas suudab üliõpilasorganisatsioon tõesti täita kultuurilise kodu aset? Oleks ime, kui ta seda suudaks. Selleks puuduvad tal seni küllaldased kultuurilised traditsioonid. Koosneb ju ta liikmeskond ikka neistsamadest esimese põlvkonna haritlastest. Meie üliõpilasorganisatsiooni peasihiks on kuni viimase ajani olnud ikka „vääriskas esinemine“. „Esindusmeeste“ hindamine on alati olnud moes. Raamatukogu selle vastu asub ikka veel kusagil taganurgas ja külalised juhatakse sellest meelsamini vaikselt mööda.

On tõenäolik, et meie haritlaskonna kodude kultuuristumisega kaob ka liialdatud üliõpilasorganisatsioonide jumaldamine ning et viimased ise muutuvad tõeliselt „teiseks koduks“, ka kultuurilises mõttes. Võib-olla laheneb praegu nii teravalt päevakorral olev akadeemilise haritlaskonna tervikluse probleem kord valutult sellisel orgaanilisel teel. Juba meie praegune noorem akadeemiline põlvkond näitab selles suhtes tervenemist: ei olda enam nii kitsarinnaliselt kinni vaid oma organisatsiooni põhimõtetes ja traditsioonides ja sallitakse isegi nende arvustamist. Kaine arvustav suhtumine on omakorda igasuguste reformide vältimatuks eeltingimuseks, kuna senine organisatsiooni puutuvatesse küsimustesse tunnetega suhtuv ja neis küsimusis äärmiselt prestiižiteadlik ja õrn kaasvõitleja oli igasuguste uuenduste kõige kardetavam vastane. Meie akadeemilised organisatsioonid vajavad aga põhjalikku reformimist, enne kui nad vastavad oma ülesannetele: kasvatada meie akadeemi-

list haritlaskonda sügavast vaimsest kultuurist läbiimbunud juhtkonnaks, kes on vääriline seisma meie riigi eesotsas.

4.

LOOMULIKULT selline areng ei toimu üleöö, nagu üldse mingit tõelist kultuuri on võimatu luua ühe põlvkonna kestel. Samuti ei saa antud juhul kedagi süüdistada, sest olukorra peapõhjuseks on meie kultuuri noorus. Meie eelkäijad on annud oma parima, peamiselt selleks, et saavutada teiste rahvastega võrdset tsivilisatsioonitaset, meile on jäänud ülesandeks tsivilisatsioon muuta kultuuriks. See on aeganõudev ja pingutav ülesanne, mis eeldab enne kõike püsivust ja vaimset erksust.

Kas omame küllaldaselt eeldusi selle ülesande edukaks lahendamiseks? Peame enne kõike hindama praegust olukorda realselt, ilma idealiseerimata. Peame suutma tungida vanade kultuurirahvaste pärimuste olemusse, võttes säält meile sobivaid elemente ja ehitades nende abil üles oma rahvuslik kultuur, langemata sellejuures laenulise ossa. Loomulikult eeskujuks on selle

Loomaarsti- ja Põllumajandusteaduskonna asjaajaja
A. JURŠ.

juures kõrge kodukultuuriga maad: Inglismaa ja Skandinaavia riigid, mitte paraaditsevad, esinduslikud, tsivilisatsiooni-elemente esmajoones hindavad autoritaarriigid. Meie rahvuslik kultuur oma praegusel arenguastmel ei vaja niipalju laiendamist kui just süvendamist.

Siin on suured ülesanded täita ka meie akadeemilisel haritlaskonnal, keda lastest ei eralda enam haridusliku tasapinna vahe, nagu neid endid omal ajal isadest. Meie haritlaskonna ülesandeks on eeskujuliku kodu loomine, mis sisendaks oma kasvandikesse mitte ainult arusaamist tsivilisatsiooni välisvormidest, vaid sügavustesse suunatud kultuuritahet. Huviäratamine kõigi ühiskondlike küsimuste vastu, kaasatundmine kõikide kunstialadega, sundimatu ja vaba seltskondlik käitumine, selle kõrval aga ka perekondlikkude kultuuritraditsioonide loomine, millest me oleme nii vaesed — kõik see kuulub kultuurilise kodu ülesannetesse. Kõige selle edukaks läbiviimiseks on aga tarvis veenet, et praegune olukord pole mitte kaugeltki rahuldav. Mugav rahulolekutunne on kõige suurem kultuurilise arengu vaenlane ja hoiab meid ainult tsivilisatsiooni tasemel.

Oleks aeg, et meie üliõpilasorganisatsioonid, kes seni pole tunnud huvi oma liikmete nn. eraelu vastu, võtaksid ka selles suhtes oma seisukohad revideerimisele. On esinenud isegi nähteid, et kontserdil või teatris viibimist samaaegselt mõne oma organisatsiooni üritusega loetakse

põhjendamatuks puudumiseks. Selline seisukoht on põhiliselt väär. Organisatsioon pole seni suutnud pakkuda oma kaasvõitlejatele neid kultuurilisi hüviseid, mida see on võibolla lootnud. Kuigi organisatsioonid viimasel ajal on innukalt kandnud hoolt oma kodu sisustamise eest vähemalt materiaalses mõttes, siis vaimne sisustamine jätab veel palju soovida. Ikka veel taotleakse välist efekti sisemiste väärtuste asemele. Meie naisorganisatsioonidegi peamine esindamine toimub — kohvikus, kuna kodukultuuri taseme üle võib vaid õlgu kehitada, võrreldes vähemalt selle efektiga, mida püütakse saavutada väliselt.

Kui saavutame olukorra, mil meil on tarve näidata oma väliskülalistele enne kõike oma kodusid, selle asemele, et neid vedada, nagu nüüd, mööda lokaale, avalikke asutusi ja muuseume, siis oleme teinud suure sammu edasi oma kodukultuuri arengus. Väline, materiaalne külg ei tähenda küll mitte alati ka vastavat kultuurilist taset, kuid ta on selle väljendusvormiks. Kodu peegeldab meid endid. Seni on see peegelpilt võrdlemisi kurb. Akadeemilise haritlaskonna kohus on anda eeskujus selles suhtes teistele. Vahest jõuame kord olukorrani, mil ka eestlane uhkusega näitab külalisele enne kõike oma kodu, nagu seda teeb inglase, rootslane ja soomlane. Siis võime rääkida ka eesti rahvuslikust kultuurist, sest iga tõeline rahvuslik kultuur on kodukultuur.

Arvo Mägi.

SELL-Liidu konverentsi töötulemusi

Järjekordsete konverentside sarjas oli möödunud XVI SELL-konverents juba neljas Leedus korraldatuist. Allakirjutanal, kel võimalus oli ka eelnevast konverentsist Leedus 1935. a. osa võtta, aina süvenes mulje, et laiemate üliõpilasringide huvi SELL-i ürituste suhtes Leedus eriti elav on. Seda võib väita konverentsi avaaktuse ja lõppistungi ülirohke osavõtu tõttu. Kui meil näiteks sellistel juhtudel ülikooli aulas on õigegi napilt osavõtjaid ja konverentsi lõppistungid Üliõpilasmajas on toimunud peamiselt ametlike esindajate osavõtul, siis Kaunases suutis ruumikas ohvitseride kasiino saal publikut vaevalt mahutada ja samuti toimus lõppaktus Dotnuvas „väljamüüdnud saali“ ees. Muide, Kaunase ohvitseride kasiino maja on valminud alles paari aasta eest ja ta ruumid on maitsekuselt ja esinduslikkuselt parimaid Kaunases.

Väliskülaliste arvu poolest püsis möödunud konverents eelmiste aastate piirides. Külalisi oli 70: Soomest — 9, Eestist — 20, Lätist — 30 ja üks Rootsi-

Balti ühingu esindaja. Teatavasti varasemad SELL-konverentsid toimusid peamiselt ametlike esindajate osavõtul ja alles VII konverentsil (Helsingis, 1930) tõsteti mõte, et ka SELL-konverents tuleb korraldada üliõpilaspäevadena — rohke osavõtjate arvuga. See nõue leidis teostamist aga alles kolm aastat hiljem — X konverentsil Tartus, 1933. Väliskülaliste arv alates X konverentsist on järgnev:

X konverents	— Tartu, 1933	— 160
XI	„ — Riga, 1934,	— 198
XII	„ — Kaunas, 1935	— 128
XIII	„ — Helsinki, 1936	— 183
XIV	„ — Tartu, 1937	— 74
XV	„ — Riga, 1938	— 75
XVI	„ — Kaunas, 1939	— 70

Nii võib viimase seitsme konverentsi osavõtu puhul öelda, et üliõpilaspäevade mõte SELL-maade ulatuses on teostunud.

XVI konverentsi ametlike esindajate töö kulges igati asjalikel ja leplikel radadel, nagu see SELL-Liidule teisiti ei sobigi, kus juba põhikirjaliselt kõik otsused peavad olema ühehäälsed. Konverentsi töökorraldus on vastava kokukorraga reguleeritud ja toimub nelja komisjoni raames. I komisjon — organisatsiooni küsimused — on mõõduandvaim komisjon, milles kaasa töötavad delegatsioonide juhid ja kus otsustatakse Liidu põhilisemad küsimused ja kinnitatakse ka kõigi teiste komisjonide resolutsioonid. Komisjon töötab SELL-Liidu presidendi juhtimisel, kelleks käesoleval korral oli A. Jurskis (Leedu). II komisjon — vastastikkuse suhtlemisega seoses olevad küsimused (ekskursioonid, praktikantide vahetus, söiduhinnaalandused jne.) — töötas G. Toferi (Eesti) juhtimisel, III komisjon — sport — Epaltsi (Läti) juhtimisel ja IV komisjon — vastastikkune informatsioon ja üliõpilaskirjandus — Vesanen'i (Soome) juhtimisel.

SELL-Liidu uus juhatus moodustati järgnevana:

President — Algirdas Jurskis (Leedu),
I abipresident — Eero Manner (Soome),
II abipresident — Erich Jürgenson (Eesti),
Sekretär — Magnus Sils (Läti),
Abisekretär — J. Labenskas (Leedu).

Konverentsi päevakorras figureeris muidugi ka rida jooksva iseloomuga, nagu tegevuse- ja kassaaruanded, eelarve, praktikantide vahetus jne. jne., millede

Meelejäanud nagu Ülikooli sekretariaadist: vanem kantseleiametnik F. ASMUS.

juures siinkohal vaevalt peatuda on mõtet. Alljärgnevana vaatleksime vaid mõningaid olulisemaid küsimusi.

Teatavasti korraldati SELL-Liidule märgi saamiseks kavandite võistlus, tähtajaga 1. märts s. a. Tähtajaks saabus Keskbüroole kõigest SELL-maist 47 kavandit ühes variatsioonidega. SELL-Liidu märk peaks graafilises tehnikas sümboliseerima SELL-maade koostöö ja kokkukuuluvuse mõtet, sisaldama nimetuse „SELL“ ja olema kohandatav trükistele (kirjaplangud, plakatid) ja pitsatiks. Auhindadeks oli ette nähtud: I auhind EKr. 100.—, II auhind — EKr. 65.—, III auhind — Ekr. 35.—. Žüriisse kuulus igalt maalt kaks asjatundjat, kes kirjalikult avaldasid oma otsuse kavandite kohta. Asjatundjate koosseis oli järgnev: Soomest — arhitekt E. Teräsvirta, E. Sauli, Eestist — kunstnik A. Johani, graafik A. Laigo, Lätist arhitektid E. Stahlbergs ja S. Antonov, Leedust — kunstnikud H. Jonynas ja Sepetys. Otsustavaks organiks oli aga SELL-Liidu juhatus, kes asjatundjate seisukohtadega arvestades tegi konverentsil lõppotsuse. Kuna esitatud kavandite tase oli vägagi keskpärane, siis kooskõlas asjatundjate arvamustega otsustati esimest auhinda mitte välja anda ja tunnustati:

II auhinna vääriliseks stud. arch. Velta Meters'i (Läti) kavand, milline kujutab sõõriga piiratud stiliseeritud laineid, mille kohal „SELL“.

III auhinna vääriliseks tunnustati stud. arch. H. Girgensohn'i (Läti) kavand, millel SELL-maade kontuurile kujundatud neli „olümpiarõngast“ ja „SELL“.

Auhinnale tulnud kavandid SELL-Liidu märgiks sobivad ei ole, pealegi kuna võistlustingimuste kohaselt SELL-i märgina realiseeritav kavand peab olema esimese auhinna osaline.

II komisjonis käsitati järjekordselt hinnaalanduse küsimusi üliõpilastele. Soome raudteedel ei ole senini korda läinud 50% hinnaalandust nõutada SELL-maade üliõpilastele ja soome esindajate informatsioonist selgus, et seks kuigi suuri väljavaateid lähemas tulevikuski ei ole. Ka laeva- ja lennuliinide soodustused ei olnud selgunud veel lõplikult.

Spordistatuute täiendati paragrahviga, milles fikseeritud SELL-meistrivõistluste (nn. olümpiaadide) „kvoorum“ järgmises redaktsioonis: „Spordivõistlusi nimetatakse SELL-meistrivõistlusteks ainult juhul, kui vähemalt kolm SELL-Üliõpilaskonda võistlusist osa võtab.“ Kehtivas statuudis oli kvoorum määritlemata ja esineb koguni juhtum, mil SELL-meistrivõistlused toimusid vaid kahe üliõpilaskonna osavõtul (1929. a. Kaunases).

Spordistatuudist kustutati ka nn. SELL-i rekordeid määritlev paragrahv (§ 5), mille kohaselt kõik SELL-maade üliõpilaste või kuni kaks aastat ülikooli lõpetanute sportlikud kõrgsaavutised vastaval alal tunnustati SELL-rekorditeks, juhul kui tulemused olid saavutatud üliõpilaskondlikel või Rahvusvahelises Kergejõustiku

Liidus registreeritud organisatsiooni poolt korraldatud võistlusil. Need oluksid siis üliõpilaste „kutsealalised“ sportlikud rekordid SELL-mais, millised SELL-Keskbüroole saadetud tõendite põhjal oleks koostatud. Sellelaadne rekorditabel ei leidnud aga rakendamist põhjusel, et üliõpilaskond ei esitanud vajalikke andmeid. Pealegi sportlikus praksises loetakse nn. kutsealalisteks rekorditeks tavaliselt need tippsaavutised, millised on sooritatud vastavate kutsealaliste organisatsioonide poolt korraldatud võistlusil (üliõpilaskonna rekordid — üliõpilaskondlikel võistlusil, jne.). SELL-i rekorditeks jääksid seega ainult SELL-meistrivõistluste (resp. olümpiaadide) kõrgsaavutised, millised kehtivas statuudis olid fikseeritud eri rekordiliigina „SELL-i meistrivõistluste rekordid“ all.

SELL-i korrespondents-laskevõistluste statuudi täiendamiseks tehti ettepanek, et seniste viieliikmeliste meeskondade asemele tuleksid 10—12 liikmelised meeskonnad ja et väikekaliibriliste püsside kõrval toimuks võistlus ka sõjapüssidest. Need ettepanekud tulevad kaalumisele lähemal SELL-i koosolekul.

XIV SELL-i kergejõustiku-meistrivõistluste ajaks Riias määrati 23. ja 24. september. Võistlus tohiks tulla igati põnev selles mõttes, et seal Soome Presidendi poolt annetatud rändkarikas võib tulla lõplikule omandamisele. Statuudi kohaselt tuleb karikas üldse

viis korda võita ja senini on eesti meeskond võitnud neli ja soome meeskond kolm korda.

IV SELL-maleturniir tuleb korraldamisele Kaunas 1939. a. sügissemestri lõpul.

VI SELL-i talispordi-meistrivõistlustest osavõtuks andis kutse Eesti Üliõpilaskond. Võistlused toimuvad 1940. a. algul.

Järgmine konverents, s. o. XVII SELL-konverents tuleval kevadel oleks kavakohaselt tulnud korraldamisele Soomes. Kuna aga Soome Üliõpilaskond 1940. a. Helsingis toimuva olümpiamängude kaastööga ülekoormatud on, siis otsustati Eesti Üliõpilaskonna nõusolekul konverents pidada Eestis.

Uudsemaist üritusist SELL-Liidu tööpõllul tuleks mainida kirjanduse levitamise aktsiooni, suvikursusi ja laulude vahetamise aktsiooni.

Kirjanduse levitamise mõte seisneb selles, et SELL-maade vastastikku tundmaõppimist vastava kirjanduse kättesaadavuse tõttu hõlbustada, esmajoones muidugi üliõpilaringes. Kuna vastava kirjandusega tutvumine originaalkeeles raskusi teeb (näit. soomlastele, eestlastele läti- ja leedukeelsed raamatud ja ümberpöörduvalt), siis tuleks arvesse:

- a) võõrkeelsed informatsiooni teosed ja ilukirjanduse tõlked (näit. inglise, saksa, prantsuse).
- b) vastavasisulised emakeelsed teosed.

Kui tudengid olid sõjalisel õppusel

Ohvitser: „No mis siin lahti on, härrad?“

Usuteadlane: „Võtsin pasuna kaasa, kui satume müüride alla, siis puhume need ümber!“

Rohuteadlane: „Valmistan püssirohtu. Mina segan ikka enesele kõik rohud ise!“

Arhitekt: „Püssil puudub toru! Aga pole viga, ümberehitusel kõrvaldan selle puuduse!“

Õllearmastaja: „Härra ohvitser, kui tuleb kõhuli heitmine, kas ma ei võiks siis end selili heita?“

c) vastavad originaalteosed (näit. soomekeelsed raamatud eestlastele ja ümberpöördu).
Ülevaate saamiseks praegusest olukorrast sel alal on koostamisel aruanded järgneva skeemi alusel:

1. Milliseid raamatukogusid leidub teie üliõpilaskonnas?

- a) üliõpilaskondlikke,
- b) üliõpilasorganisatsioonide,
- c) muude akadeemiliste organisatsioonide.

2. Millisel määral leidub mainitud raamatukogudes naabermaisse puutuvat kirjandust?

Teiselt poolt on tarvilik vastavasisuliste raamatute nimekirjade koostamine raamatukogudel soovitamiseks ja üliõpilastele käsitamiseks. Konverentsil otsustati korraldada ka vastavasisulisi raamatunäitusi konverentsidega üheaegselt. Konverentsi korraldava maa esitaks siis peamiselt enda kohta käivat kirjandust ja võimaluse korral ka naabermaid tutvustavat kirjandust. Kirjastuste kaasabil tohiks see üritus teostatav olla ja peaks enam kirjanduse levikuks kaasa aitama kui mitmesugused otsused ja ringkirjad.

Suvikursuste korraldamine vaheldamisi SELL-mais on põhimõttelikult juba varem otsustatud, kuid käesoleval suvel ei olnud ühelgi üliõpilaskonnal võimalusi nende korraldamisele asuda. Suvikursuste iseloom ja majanduslikud tingimused sõltuvad muidugi ka korraldajaist, kuid seniste mõtteavalduste kohaselt peaks

need olema 2—3 nädalase kestusega võrdlemisi madala osavõtumaksuga suvised oleskeluvõimalused mõnes naabermaas, kus peetakse sekka ettekandeid ja tehakse ringsõite.

Laulude vahetamise aktsiooni mõte teatavasti seisneb selles, et Liit hoolitseks SELL-maade mõningate rahvalaulude levitamise ja tõlkimise eest kõigisse naabermaade keeltesse, et rikastada ja mitmekesistada üliõpilaste lauluvara. Esmajoones valis iga maa viis laulu tõlkimiseks ja saatis need Keskbüroole. Tõlkimine on praegu teoksil, näiteks leedu laulud on juba tõlgitud läti ja eesti keelde ja läti laulude tõlkimise eesti keelde on enda hooleks võtnud härra Mart Pukits, kelle tõlgitud on ka „Tule tuul ja tõuka paati“. Eesti poolt valitud laulude esialgne koosseis on järgnev: 1) Kungla rahvas, 2) Ei saa mitte vaiki olla, 3) Ma kõndisin vainul, 4) Örn ööbik, 5) Ma vaatan paadist kiikriga. Tõlkimine teostatakse sel viisil, et näiteks eesti laulud tõlgitakse Lätis ja Leedus vastavasse keelde. Mis puutub soome-eesti olukorda laulude alal, siis on siin kõik juba korras — niihästi soome kui eesti üliõpilaslaulikus leidub rohkesti hõimumaa laule. Eelneval tegevusperioodil peaks tõlkimine toime tulema täies ulatuses ja konverentsil peab iga üliõpilaskond tundma vähemalt ühte laulu igast liitlasmaast. Tuleval kevadel avaneb siis just Tartus võimalus selle otsuse kontrollimiseks ja ühislaulu praktiseerimiseks.

E. S—ka

R. Tiitus'e joon.

Traditsioonide austaja: „No-noh, akadeemiline veerand pole veel läbi ja neil juba õppus käib!“
Loodusteadlane: „Ai-ai, milline tore liblikas!“
Arstiteadlane: „Küll on aga hooletus — kõik lõikeriistad on jäetud desinfitseerimata!“

Kõrvele sarnanevad düünid Läänemere ääres

„Mina ja minu akadeemilised kolleegid Vytautase ülikoolis, Kaunases, peame Soome, Eesti, Läti ja Leedu akadeemilise nooruse SELL'i organisatsioonist suurt lugu“, kirjutas Vytautase ülikooli rektor prof. Mykolas Römeris tänavuse SELL-konverentsi puhul. Samas tähendas rektor veel, et SELL'i organisatsioon on üks edukamaid rahvusvahelise solidariteedi-tunde viljeldajaid, kuna ta arendab neid tundeid Balti riikide akadeemilise nooruse, kui iga rahvuse paremiku hulgas, lähendab Läänemere ümber elunevaid rahvaid ja areneb just ajal, mil Euroopas kipuvad lajutama agressiviteedi ja imperialismi kohutavad meetodid.

Pole kahtlust, et lugupeetud õpetlase mõtted ei kujuta endast vaid üht rida kaunis järjestuses lükitud fraase, vaid et nende taga seisab tõsine arusaamine ja Balti akadeemilise nooruse vääramatult kindel koostöö vaim. Kujukalt tõendaski seda viimane SELL-konverents, mis õnnestus täiel määral ja täitis kõiki teemale pandud lootusi.

SELL'i konverentside üheks suuremaks hüveks on võimalus hea organisatsiooni juures ka lühema aja vältel õppida tundma konverentsi korraldajate maad, rahvast tema püüdluste ja saavutustega ning sõbralikke üliõpilastest kaasvõitlejaid. Seekordne konverents Kaunases aitas palju kaasa selliseks sõpruse süvendamiseks, olles korraldatud suure tähelepanuga ja pakkudes rohket vaheldust.

Kaunast nimetavad leedulased oma „ajutiseks“ pealinnaks, kuna Leedu õige pealinn olla Vilno. Leedu maakaartidelgi on näidatud praegused „ajutised piirid“ ja märgitud endine Vilno maa-ala. Ning millise märterliku uhkusega täiendavad mõned leedu tudengid esitlemisel oma nime peatselt nii tuttavaks muutuva ja aukraadi nimetusena kõlava „tiitliga“ — „Aus Wilnogebiet!“

Pole kahtlust, et Leedu on kuulsaima minevikuga riike Baltimaail. Teateid leedulastest esitab nende

K A U N I S L E E D U

eneste andmeil juba Tacitus oma kirjades. Samuti on teada, et keegi munk Rimbertus juba 9. sajandil kirjutas „Vita Anskarii“ mainib Leedu linna Apuliat. Selle asula varemeil sooritavad tänapäeval leedu teadlased kaevamisi, tuues päevavalgele peidetud mineviku-aardeid, mis säravate kalliskividena peavad täiendama maa surematu mineviku oreooli.

Suurima kuulsuse ja mõju eriti Ida-Euroopas saavutab Leedu 15. sajandil. Siis on riigi eesotsas geniaalne väejuht ja oma aja edukam poliitik — suurvürst Vytautas Suur, kes oma elutööna loob Leedu suurriigi, mis ulatub Läänemerest Mustamereni.

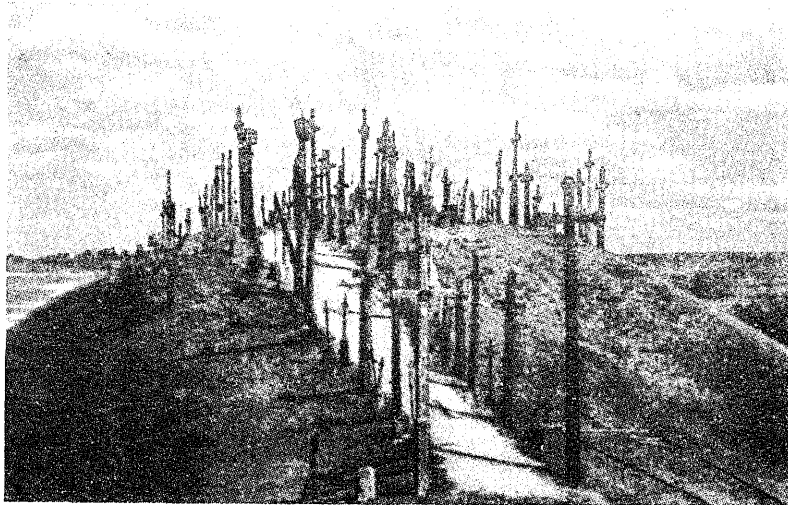
Praegune Leedu, mis loodud nagu teisedki Balti riigid rasketes võitlustes pärast Vene keisririigi lagunemist laastavas Maailmasõjas, elab nüüdki veel oma hiilgava mineviku kütkeis. Vytautase ja temaaegsete hiilgepäevade mälestamine on muutunud iga leedulase pühaks kohuseks. Vytautase muuseum Kaunases on kujunenud leedulaste mõjukaks vabadus-monumendiks, mida uhkusega näidatakse igale võõrale.

Muuseumis on kaks osakonda — sõja-ajalooline ja kultuur-osakond. Esimeses on pandud välja ajaloolisi mälestusesemeid, nagu sõjariistu, lahingulippe jne. Samuti on siia paigutatud kahe ameerika-leedulase, lendurite Dariuse ja Girenase traagiliselt lõppenud üle ookeani lennu mälestuseks Preisimaal õnnetult hukkunud lennuki rusud.

Muuseumi kultuur-osakonnas osutub eriti huvitavaks kunsti alaosa, kus leiame peamiselt Leedu surematu kuulsusega suurmeisteri M. K. Čiurlionis'e maale. Eriti huvitav on Čiurlionise looming seetõttu, et ta maalid kujutavad teatavat sünteesi maalikunstist ja muusikast, kuna kunstnik ühtlaselt tundud on ka andeka heliloojana. Enamus Čiurlionise maale kannavadki endal teatavat müstika-pitserit. Kunstnik ammutab maalinguks ainet peamiselt õhulistest nägemustest, muinasjutu-maailmast ja kosmose mõistatuslikkusest. Julgelt purustab ta lõuendil mõne pintsli tõmbega alge-

J A T E M A

ÜLIÕPILASED

Katoliiklikku Leedut iseloomustav „Ristide tee“

lisemaidki perspektiivi-reegleid, ent ometi hõljub ta loomingu kohal salapärane rütm ja kooskõla.

Sama mõjuv kui muuseumi sisemus on ka tema lähem ümbrus. Rohkearvuliste roosipõõsaste ja roheliste hekkide vahel asetseb munakividest valmistatud sümbolseelt mõjuv Leedu tundmatu sõduri hauamonument, mille kõrvale on paigutatud hulk nikerdustega puuriste, mis esitavad Leedu rahvakunsti tema loomulikumas väljenduses. Veidi kaugemal sirutub kevadise sinitaeva poole sihvakas vabadus-monument ja võimas torn, kuhu on muide paigutatud ka ameerika leedulaste poolt kingitud nn. vabaduse-kell.

Sellel Vytautase platsil toimub päevast-päeva igal õhtul pidulik lipu langetamine sõjainvaliidide poolt vabadussõjas langenud kangelaste mälestuseks.

Samal platsil toimus ka SELL-konverentsi päevil Leedu üliõpilaskonna paraad ja Kaunase üliõpilaskorporatsioonide poolt 74 püssi üleandmine Leedu sõjaväele. Üliõpilaste annetuse võttis vastu Leedu sõjavägede juhataja kindral Raštikis. SELL'i üliõpilaskonnad asetasid sel puhul pärjad tundmatu sõduri hauale.

Kes korrakski külastab Leedut, sel tuleb kindlasti tutvust teha Vilno probleemiga. Vilnost iga leedulane räägib teatud igatsuse ja kibedusega. Siia lisandub veel hiljutine Klaipeda kaotus suurele läänenaabrile. Kuid kangelasliku mineviku mälestus, vabanemine üle saja aasta kestnud vene ülevõimu kibedusist — kõik need asjaolud on süvendanud leedulastes kannatlikkust ja õpetanud neid kasvatama usku oma riigi tulevikku. Pole siis imestada, kui isegi paar vanemat Kaunase professorit nende ridade kirjutajale avaldasid surm-kindlat arvamist, et küllap saabub kord aeg, mil Leedu saab tagasi nii Vilno kui ka Klaipeda.

Leedu pealinn Kaunas on lühikese aja jooksul arenenud moodsaks suurlinnaks. Siia on kerkinud hulk nägusaid ehitisi nagu eelmainitud Vytautase muuseum, ülimoodne spordiplaak, kus alles hiljuti peeti maailma

parimate korvpalli-meeskondade võistlusi, millisest konkurentsist võttis osa ka Eesti, ja veel hulk teisi mõjukaid hooneid. Kaunase tänavad on suurlinlikult laiad ja korralikult asfalteeritud. Tuiksoonena läbib linna esinduslik Laisves allee, kus asub enamuse suuremaid ärisid, riigiteater, postkontor, massiivne garnisoni kirik jne.

Kaunas on ümbritsetud kõrgustikest, kust avaneb suurejooneline vaade linnale ja teda läbistavale Nemunase jõele. Ühel neist kõrgustikest, Vytautase mäel, korraldati SELL-konverentsi päevil ka traditsiooniline üliõpilaste kevadpidu.

Leedu rahvas oma tervikus on suur lauluarmastaja. Selles võis veenduda igal sammul. Kõikjal lauldi. Isegi tänavail, kus elavat liiklemist läbistas vahast veoautosid, kandes endal lõbusalt laulvat noorust. Seda kõike jälgisid heatahtliku naeratusega siniseid vormirõivaid ja rohkelt karraga kaunistatud mütsed kandvad politseinikud. Näib üldiselt, et leedulaste suhtumine mundrimeestesse on parim. Uhkuse ja kindlustundega näidatakse võõrastele sõjaväelaste sirgeid ridu, marsimis Kaunase tänavail orkestrihelide või vägeva rivi-laulu saatel.

Ka suurte vastuolude maa on Leedu. Hõiskav ja trallitav leedulane võib samas muutuda vaikseks põlvitavaks palvetajaks. Leedulane on väga usklik. Valitseb katoliku kirik, mida ka riik toetab. Kaunase tänavail võib tihti kohata munki ja nunnit ruttamas oma pikkades mustades mantleis. Eriti intensiivne on usu-elu maal. Seal on pea igal teeristil, kõrgemal künkjal, suuremate puude küljes kas mõni krutsifiks või rist, mille all põlvitada ja vaikeses hardvas palves Jumalale poole pöörduda ei pea paljudeks ükski möödakäija.

Ja mida veel iseloomustavat rääkida Leedust? Muidugi eelkõige ikka seda, mis meil on teisiti. Näiteks — juute on Leedus palju. Kaunases üksi olla neid oma 50.000. Ja umbes 130.000 inimest Leedu pealinnas elabki. Laupäevad on Kaunases peagu nagu pü-

hapäevadki — vaiksed, kuna kaugelt üle poole äridest on sel päeval suletud. Sildidki paljudel äridel on vaid heebreakeelsed. Ja iga lihapoe aknale on kindlasti suurte tähtedega maalitud „Koscher“.

Kohvikuid ja restorane on Kaunasest võrdlemisi hõredalt. Ja needki on enamusest okupeeritud anti-aarialaste poolt.

Leedu akadeemiline elu pulseerib kõige intensiivsemalt Kaunasest, kuhu aastal 1922 asutati esimene kõrgem õppeasutus, mis 1930. a. nimetati ümber Vytautas Suure nimeliseks ülikooliks. Kaunase ülikoolil on kuus teaduskonda. Siin õpib umbes 3000 üliõpilast 292 õppejõu juhtimisel. Kaunase ülikool on oma senise tegevuse jooksul saatnud tegelikku ellu 3240 ülikooli lõpetajat, üliõpilaste koguarv ulatub üldse aga 16.741-le. Vähene lõpetajate arv on tingitud sellest, et paljud üliõpilased on juba enne viimaste eksamite sooritamist asunud täitma teenistuskohuseid, kuna vajadus haritud töäjõudude järele Leedus on suur.

Maailmavaatelse, isamaalise ja seltskondliku kasvatuses saavad Kaunase üliõpilased oma organisatsioonidelt, milliseid arvult on tervelt 69. Organisatsioonidesse jagunetakse vastavalt mitmesugustele maailmavaadetele ja huvidele. Erilist huvi äratasid katoliiklikkude üliõpilaste organisatsioonid, mis on rajatud võimalikeks õppivate üliõpilaste poolt, ent millistest osavõtt on võimaldatud ka teiste teaduskondade üliõpilastele. Huvitav on ka reservohvitseride korporatsioon „Ramovė“. Selle organisatsiooni liikmed kannavad pidulikel esinemistel ka ühtlast riietust, milleks on hallid galifée-püksid säärikutega, tume pintsak, valged kindad, tekkel ja aukraadidele vastavad eraldusmärgid.

Erialalisi ülikoole asub peale Kaunase veel teistes Leedu linnades.

SELL'i konverentsi lõppistung toimuski ühes sellises ja nimelt Dotnuva põllumajanduslikus akadeemias. Sõit Dotnuvasse toimus Kaunasest omnibustel osalt piki nõörsirget laia maanteed, mis valminud al-

les mõne aasta eest ja viib Kaunasest otse Klaipėdasse.

Dotnuva akadeemia asetseb keset suurejoonelist parki. Siin õpib 222 üliõpilast, kasutades akadeemia peahoones mitmesuguseid laboratooriume, aga töötades ka tegelikult katsepõldudel. Kõik üliõpilased elavad suures peahoones, olles mahutatud kahekaupa ülemistel kordadel asetsevaisse tubadesse. Tore on jälgida neid „kartulikangelasi“, nagu nad naljatades iseendid nimetavad. Kõik nad on pruunistunud juba kevadisest päikesest, esitades säravi silmi kõige ehtsamat Leedu maavaimu. Ka dotnuvalased on koondunud oma organisatsioonide ümber, millistest igäiks omab peahoones ühe toa, kus hoitakse alal konvendi lippu, raamatuid, dokumente ja muid konvendielus tarvisminevaid atribuute.

Dotnuva akadeemiat juhib edukalt juba pikemat aega endine Leedu peaminister J. Tonkunas.

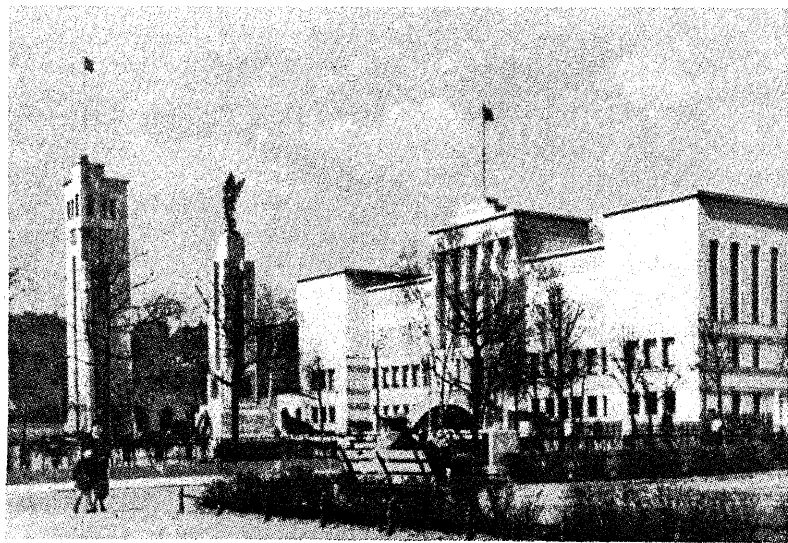
Kirjudes teklites kaubandusülikooli kasvandikud on leidnud endale peavarju suuruselt teises Leedu linnas Šiauliais. Enne Klaipėda ülevõtmist sakslaste poolt asus kaubandusülikool selles elava tegevusega kasvavas sadamalinnas. Šiauliais õpib 109 teadusjüngrit 31 õppejõu juhtimisel.

Klaipėdas asus varemalt ka Leedu pedagoogiline instituut. Ka see pidi peale Suur-Saksa laiendamist otsima teise ulualuse. See leitigi ja instituut töötab nüüd täispingega Panevėžyse linnas, hoolitsedes kõrgema haridusega humanitaarteaduslike ainete õpetajate väarika järelkasvu eest.

*

Selliselt elab kaunis Leedu, tema töökas rahvas ja teaduse kõrguste poole rühkiv üliõpilaspere. Teadlikuna oma kohustest isamaa vastu, kõrgelt hinnates oma kaugete esivanemate sangarlikke tegusid ja saavutusi, sammub vapper Leedu läbi raskuste oma kauni tuleviku poole.

H. Puusepp.

Vytautas Suure nimeline muuseum Kaunasest, mille ees asub Leedu tundmata sõduri hauamonument. Siinsamas asub ka vabadusmonument ja võimas torn, kuhu on paigutatud ameerika-leedulaste poolt kingitud „Vabaduse kell“.

Üliõpilaskonventide suvepäevi

Paljude üliõpilaskonventide siseelus on kujunenud kauniks kombeks korraldada ülikoolitöö suvisel vaheajal suvipäevi. Suvipäevad kujunevad tavalisti meeli-ülendavaiks peopäeviks kokkusõitnud vilistlasile ja kaasvõitlejaile, kuid äratavad rohket huvi ja elevust ka ümbruskonna elanike hulgas, kus suvipäevi peetakse.

Ka möödunud suvel paljud üliõpilaskonvendid pidasid meie maa kaunimates paikades omi suvipäevi, millistest piüame anda alljärgnevas lühikese ülevaate.

„EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS“

pidas oma suvipäevi laupäeval, 15. ja pühapäeval, 16. juulil s. a. looduslikult kaunis Helmes. Suvipäevadele saabunud vilistlaste, kaasvõitlejate ja nende poolt kaasatoodud perekonnaliikmete kogunemiskohaks oli Helme kodunduskeskkooli ja põllutöökooli peahoone.

Laupäeva õhtul kella 8-aks oli saabunud Helmesse üle 300 osavõtja. Suvipäevad algasid perekonnaõhtuga. Hiljem toimus Helme lossi varemete juures lõkkeõhtu, kus esines vestlusega agr. Käspre.

Pühapäevased suvipäeva pidustused algasid vabaõhujumalateenistuse ja kõnekoosolekuga Helme lossi varemetes. Vabaõhujumalateenistuse pidas Helme õpetaja J. Uustal. Jutlustas piiskop dr. H. B. Rahamägi.

Helme lossi varemetesse — põliste puude alla oli kogunenud vaimulikuks talituseks üle 1000 osavõtja. Hiljem samas järgnenud kõnekoosoleku avas Seltsi esimehe kohustetäitja T. Turviste.

Päevakohase kõnega esines prof. H. Kruus, kes kõneles teemal: „Väikerahvuslik tunnetus Eesti ühiskondlikus mõttes“.

Aktusel ütles lõppsõnad vilistlaskogu esimees H. Sumberg.

Pühapäeva õhtupoolikul korraldati mitmele poole ümbruskonda ekskursioone, et tutvuneda sealsete vaatamisväärsustega.

Külastatena viibisid suvipäevadel sõprusliitlaste Pohjois-Pohjalainen Osakunta ja üliõpilasselts Aust-rumi esindajad.

„E. Ü. S. ÜHENDUSE“

suvipäevad toimusid 15. ja 16. juulil s. a. Kehra läheduses Joakim Puhk'i „Pikaveski“ talus, kuhu oli kogunenud vilistlasi, nende abikaasasid ja üliõpilasi 130 inimese ümber.

Suvipäevil viibisid ka vilistlased E. Panga president Jüri Jaakson, õiguskantsler A. Palvadre j. t.

Päevad avas vilistlaskogu esimees A. Reeben Jä-gala jõe äärsel lõkkelule. Avasõnale järgnes vil! dr. Oskar Loorits'a ettekanne teemal: „Tänapäeva munkadest ja nunnadest“. Lõkkeõhtu lõppes tujuküllase

tantsukeerutusega, mida kaunistas suurepärane tulevärk.

Pühapäeval esitasid dr. Sõbra, dir. Sonini abikaasad ja vil! kohtunik Müristaja muusikalisi ettekandeid. Vilistlaste ja üliõpilaste vahel korraldati ka spordivõistlusi. Hiljem tutvusid ühenduslased ümbruskonna vaatamisväärsustega. Suvipäevad lõppesid pühapäeva õhtul vil! A. Reebeni ja J. Puhk'i lõppsõnadega.

„Ü. S. LIIVIKA“

suvipäevad toimusid 1. ja 2. juulil Kohtla-Järvel. Suvipäevadest võttis osa üle 70 vilistlase ja kaasvõitleja, kes olid saabunud Kohtla-Järvele üle maa.

Laupäeval tutvunesid suvipäevadest osavõtjad Kohtla põlevkivikaevanduse maa-aluste kaevanditega, õlitööstusega ja lähema ümbrusega. Õhtul toimus ühises pidulauas suvipäevade avamine, millele järgnes Kohtla seltskonna ja liiviklaste ühine koosviibimine Kohtla-Järve rahvamajas. Ühise koosviibimise korraldajaks oli kohalik naiskodukaitse.

Pühapäeval toimus käsipallivõistlus kaasvõitlejate ja vilistlaskogu käsipallimeeskondade vahel, mille seekord võitis seltsi meeskond. Hiljem toimus samas sõprusvõistlus Tartu ja Tallinna liiviklaste koondusmeeskonna ja kohaliku käsipallimeeskonna vahel. Õhtupoolikul toimus suvipäevade töökoosolek, kus esines ettekandega seltsi vilistlane, Eesti Põlevkivitööstuse dir. M. Raud, kes kõneles teemal: „Eesti tootva töö korralduste põhialuste vaatlus“. Ettekandele järgnesid elavad läbirääkimised.

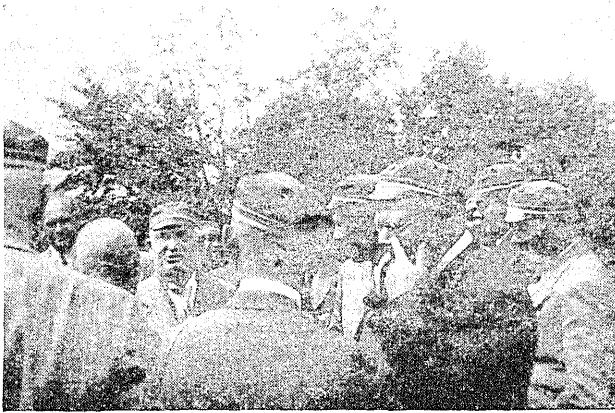
Pühapäeva õhtul toimus ametlik suvipäevade lõpetamine ning juba õhtuste rongidega lahkusid koha pealt suvipäevadest osavõtjad.

„E. Ü. S. POHJALA“

korraldas tänavused suvipäevad Harjumaal Kehtna riigimõisas 5. ja 6. aug. s. a. Suvipäevist osa võtnud vilistlaste ja kaasvõitlejate arvu võis arvata 120 isiku ümber.

Suvipäevade ametliku alguse tähistamine toimus laupäeva õhtupoolikul, kus avasõna lausus Tallinna osakonna esimees ksv. Alumäe. Avaaktuse kontsertosas esinesid viiulisoolodega ksv! ksv! Avasõna ja Laul, millele järgnesid meeleolukad ühislaulud põhjalaste ja kohalviibivate Kehtna kodumajanduskooli kõrgema klassi õpilaste poolt. Avaaktusele järgnes kooli ruumes tujuküllane jalakeerutus. Südaöö-tunnil siirduti endise lossi varemete juurde lõkkelule, kus Rahvapanga juhataja vil! A. Kask esines huumoriküllase lõkkekõnega, millele järgnes meeleolukas ja hoogne ühislaul.

Pühapäeval korraldati võrkpallivõistlus ja ühis-suplus ja tutvuti lähemalt Kehtna riigimõisa triiphoonete ja aiandusega.

Vabariigi President K. Päts „Korp. Frat. Estica“ suvipäevadel kaasvilistlaste ja kaasvõitlejate keskel.

Suvipäevad lõppesid pühapäeva õhtupoolikul kella 5 paiku, kus lõppsonad lausus vilistlaskogu nimel vil! A. Kask ja Tallinna konvendi esimees ksv! Alumäe.

„EESTI NAISULIÕPILASTE SELTSI“

suvipäevad toimusid 8. ja 9. juulil kaunis Viljandis, mispuhul sõitis kohale hulk vilistlasi ja kaasvõitlejaid üle maa. Suvipäevad algasid osavõtjate saabumisega Viljandi laupäeva õhtul. Samal ajal toimus ka suvipäevade ametlik avamine seltsi s.-s. juhataja poolt. Samal õhtul pidi korraldatama ka lõkkeõhtu Lossimägedes, mis aga ettenägemata takistuste tõttu ära jäi ja mida asendas lõbus koosviibimine Viljandi järve kaldal ja ühine paadisõit.

Suvipäevade teisel päeval veedeti aega mitmete humoristlike ettekannete kuulamisega, suplemisega ja võistlustega Viljandi järve kaldal. Samuti korraldati ekskursionid Viljandi lähemasse ümbruskonda — Sini-allikule ja Veskiõjale.

„E. N. Ü. S. ILMATARI“

suvipäevad peeti Põltsamaal 15. ja 16. juulil. Kogunemine toimus laupäeva õhtul, mil korraldati lõkketuli. Pühapäeval oli ette nähtud koosolek ja hiljem tutvumine Põltsamaa linnaga ja selle ümbrusega.

Põltsamaalt lahkuti pühapäeva õhtul.

„E. Ü. S. VELJESTO“

pidas oma suvipäevi 28. ja 29. juunil s. a. Vormsi saarel. Päevade huvitavamaiks ettekandeiks osutusid vil! dr. M. Toomse humoristlik ülevaade Vormsi saare ajaloo, keelest ja kultuurist ning plagiaatvõistlused, kus parimaile „plagiaatoreile“ jagati auhindu.

„Ü. S. RAIMLA“

suvipäevad peeti 22. ja 23. juulil s. a. konvendi uues kodus, Tartus. Suvipäevist võtsid osa umbes 120 vilistlast, kaasvõitlejat ja nende abikaasasid.

Suvipäevad avati laupäeva õhtul vilistlaskogu esimehe R. Räägo kõnega, kes andis ülevaate seltsi uue maja saamisloost. Sellele järgnes õhtusöök ja ilutulestik aias, mis lõppes jalakeerutusega.

Pühapäeva hommikul oli ette nähtud kogunemine seltsi ruumesse, et sõita Vapramäele. Sealt sõideti edasi Kirikmäele, kus vil! mag. A. Laasi andis ülevaate Kirikmäe linnuse ajaloo ja tähtsusest. Kirikmäelt sõideti Elva, kus sealses Tuletõrje Uhingu seltsimajas toimus ühine lõunasöök.

„Ü. S. CONCORDIA“

traditsioonilisi suvipäevi peeti 29. ja 30. juulil s. a. Helme mõisas sealse Kodunduskeskkooli juures. Laupäeval kell 22 oli suvipäevade avamine, omavaheline koosviibimine ja lõkketuli Helme lossivaremete juures. Lõkketulel esines pikema sõnavõtuga seltsi vanamees ksv! Rein Neggo. Pühapäeval toimusid omavahelised võistlused võrkpallis, suplemine, ühiskoosolek ja tutvumisekskursioonid Tõrva linna ja Taagepera sanatooriumi.

Suvipäevad lõppesid pühapäeval kell 17.30 ühise kohvilauaga Helmes. Tartust sõideti Helmesse omnibusel, millega tagasisõidul külastati Barclay de Tolly hauakabelit Jõgeveste mõisas.

„KORP. FRAT. ESTICA“

suvipäevad korraldati Orul 8. ja 9. juulil s. a. Suvipäevad algasid juba laupäeva õhtul, mis ajaks üle riigi oli kogunenud Orule üle 330 vilistlast, kaasvõitleja ja nende perekonnaliikme. Suvipäevade alguseks oli laupäeva õhtul kell 9 alanud lõkketuli Oru Kodunduskeskkooli lähedal asuval merekaldal. Lõkketule vestluse pidas vilistlane — Tartu Ringkonnakohtu liige E. Hansson.

Suvipäevade teine päev algas hommikul palvusega, mille pidas vilistlane praost A. Kapp. Pidustuste keskpunktiks kujunes kell 12 päeval korraldatud aktus. Aktuse avas konvendi esimees J. Laikoja. Pidulikust aktusest võttis osa ka konv. auvilistlane Vabariigi President K. Päts, kes esines aktusel lühikeses sõnavõtuga.

Päevakohase kõnega esines vandeadvokaat ja Riigivolikogu abiesimees O. Pukk.

Aktust kaunistasid laulud ja klaveriettekanDED. Peale ühist lõunasööki järgnes kell 5 p. l. Oru lossiga tutvumine ning peale seda toimus vastuvõtt Vabariigi Presidendi K. Pätsi poolt lossi pargis, mis kujuneski suvipäevade lõpetamiseks.

SUVIPÄEVI SOOMES

külastasid möödunud suvel „Korp. Sakala“ ja „Korp. Rotalia“ esindajad. Nii viibisid „Korp. Sakala“ esindajatena ksv! ksv! J. Noormets, E. Rõuk, E. Berendsen, H. Kruusmann ja A. Tõnisson Häme osakonna suvipäevadel, mis peeti looduslikult kaunis Tammelajas.

Koos „Korp. Sakala“ esindajatega külastas Häme osakonna suvipäevi ka „Korp. Filiae Patriae“ esindaja ksv! Helga Glück.

„Korp. Rotalia“ ksv! ksv! H. Leesment, F. Kelve, A. Lepson, E. Vähk, V. Kala ja vil! Karu viibisid Varsinaissuomalainen osakonna suvipäevadel 5.—7. aug. s. a. Turu ligidal kaunis Kustavi saarel.

Olümpiamängudel helistatakse kella, mis peab sümboolselt kokku kutsuma noorust kogu maailmast uljaks ja ausaks võistluseks, ülistama ilu, jõudu ja tervist. Samasugusele helinale järgnesid ka eesti üliõpilassportlased Monakosse. Tohutu kontrastina hakkas aga Euroopas hüüdma sõjapasun, mis kuulutas surma, hävitamist ja kadu. Eile kuulasime Vahemere ääres kiidulaulu inimväärtusele, täna värisesime sõja tallermaal oma elu eest, tundes end võimetuna surmakülvava sõjamasina ees. Sellised olid siis Monakos korraldatud C. I. E. olümpiamängud anno 1939.

*

Välja sõites me ei mõelnud keegi, et meeskonda kuulub ju 13 liiget ja et see halbaennustav arv võiks kuidagi mõjuda ka meie edaspidisele saatusele. Trööstisime end sellega, et kokku on meid siiski 15 meest, sest meiega oli kaasas kaks esindajat, Tartu Üliõpilaskonna esimees E. Jürgenson ja abiesimees J. Laikoja.

Laskurid olid enesekindlad, sest kaasvõitlejad Sutt („Korp. Frat. Estica“), Lellep („Korp. Vironia“), Poola (organiseerimatu), Teras („Korp. Leola“) ja Tamleht („Korp. Vironia“) olid näidanud treeninglaskmistel häid tagajärgi.

Kõrv- ja võrkpallimängijad Kärk („E. Ü. S. Põhjala“), Amõn („ÜS Liivika“), Vinogradov („Corp. Fr. Aeterna“), Valdmäe („Korp. Sakala“), Arens („Korp. Frat. Estica“), Ojari („ÜS Liivika“), Jonasse („E. Ü. S. Põhjala“) ja Viksten („Korp. Sakala“) evisid küllalt kogemusi ja teadsid endi ja meie arvata-vate rivaalide võimeid.

*

Sõit Monakosse kestis üle 70 tunni. Kuni Poola piirini olid tolm ja kuumus me lahutamatud reisikaaslased.

Praegu lugedes sõjateateid, kerkib silme ette vaguniaknast nähtud Sileesia — tohutu suitsevate korstnate mets, vägevalt pulsseeriv tööstusrajoon. Ei tea, milline on praegu see rajoon, pärast seda, kui saksa teraslinnud on sealt üle lennanud ja sõjamasinad sundinud vaikima töömürina.

Ei tule vist siiski sõda, mõtlesid, kui läbisime Cieszuni, endise Tšehhoslovakkia osa, kus purustati parajasti omaaegset kindlustusvööd ja kuulipildujate pesi.

Siiski on siin midagi tulemas, mõtlesid jälle, kui kohtasime Poola-Saksa piiril poola meeskonda, kes oli katkestanud oma Monako-reisi, sest sakslased ei lasknud neid edasi, neil puudusid Saksamaalt läbisõiduks viisad. Meilt aga neid ei nõutud ja meil polnudki ka neid.

Just nende dokumentide esitamisel selguski, kuidas välismaal peetakse lugu üliõpilasest. „Student“ oli nõiasõna, mis manas raudteeametnikele seltsimeheliku muige näole ja viis ta käe tervituseks mütsi juurde, selle asemel et sellega avada piiril me kohvleid. See sõbralikkusest ametikohuste vastu eksimine jätkus ka meie tagasisõidul, kui sõjategevus oli juba alanud.

*

Alpidest läbisõit on tõesti omaette elamus. Ma usun aga, et kiidulaulud Alpidetele on oma suuresõnalisusega juba ammu ületanud kõige kõrgema tipu selles mäestikis ja mu read ei küüniks kunagi neid ületama. Küll oli aga huvitav jälgida reisijaid, kes nagu mingis ekstaasis klõpsutasid kogu aeg oma fotoaparaate ja alles siis nagu ärkasid, kui leidsid, et filmid on juba läbi. See uim maastiku ilust kestis veel Lombardia madalikul, Veneetsias ja Po jõe madalikus, läbides Padua ja Verona. Mällu suruti unustamatud pildid Itaalia Alpidest ja lõpmatult kaunist Garda järvest. Milaano raudteejaam, mida peetakse ilusaimaks Euroopas, pani kõigile punkti. Linn ise jäi meile neljaks tunniks — vastavalt meie sõiduplaanile — imeteldavaks.

Sõit piki Vahemere kallast on meile, põhjamaalasile rännak muinasjutu-riiki. Mitte juhuslikult ei asu siin maailma kuulsamad kuurordid ja suvituskohad.

Itaalia-Prantsusmaa piiril toimus võrdlemisi põhjalik valuuta-, passi- ja pagasikontroll. Inimlikult arusaadav oli naisrevidendi ehmatatus, kui ta leidis me pakkide hulgast laskurite püssid. Laskeriista julges oma kätte võtta ainult kohale-

kutsutud meesrevident, kes piirdus ka ainult püssi eest ja takka imetlemisega. Imestama pani, et nüüd keegi pelgab tapariista...

*

Vastuvõtt, majutamine ja toitlustamine oli korralik. Ka sümpaatia-avaldused eestlaste defileele Monako staadionil umbes 12-tuhandelise publiku poolt olid rahuldavaks üllatuseks. Olümpiamängude avatseremoonia oli pidulik ja traditsioonikindel, nagu alati sellesarnastel üritustel. Esimese jõukatsumisena rullus jalgpallivõistlus prantslaste ja belglaste vahel.

Võistlused peeti peagu kõigil spordialadel. Meenutagem siinkohal ka seda, et eesti üliõpilased saavutasid oma võimete parima selles rahvusvahelises heitluses. Laskurid tulid kõik esikohtadele. Individuaalvõistlustel kujunes tagajärg: 1. ja üliõpilasmaailmameister Poola 394 silma, 2. Lellep 393 s., 3. Tamleht 390 s., 4. Terase 389 s., 5. Sutt 389 s., ja edasi prantslane Gremaux 382 s., Rocca (Monako) 377 s.

Meeskonnavõistluse võitis samuti meie meeskond, tulles koosseisus: Lellep, Tamleht, Teras 1174 silmaga maailmameistriks. Teiseks jäid prantslased 1141 silmaga.

Võrkpallimeeskond tõi Eestile hõbemedali. Esimeseks tulid lätlased, kolmandaks jäid prantslased. Korvpallis pidi meie meeskond leppima jällegi teise kohaga, seekord küll põhjustatult ebaõiglusest kibestunud südametega. Esimeseks tulid prantslased; kolmandaks brasiillased.

Korvpalliturniiride kohta ei saa mainimata jätta, et kohtunikud liialdasid jooksude vilistamisega ja foule ei osatud peagu sugugi märkida.

Kergejõustikuvõistlused olid üldiselt pingeva tulemusrikkad. Domineerisid peamiselt ameeriklased. Näiteks olgu toodud mõned parimad tagajärjed. 100 m jooks: Jeffrei (USA) 10,5 sek., 400 m: Cassovski (Poola) 49,3 sek., 1500 m: Rideout (USA) 4.01,1 min., kõrgus: Steers (USA) 1,90 m, kolmikhüpe: Noren (Soome) 14,10 m, teivashüpe: Varoff (USA) 4,11 m, keetas: Watson (USA) 45,85 m, oda: Vainio (Soome) 67,68 m, 110 m tõkkejooks: Batiste (USA) 14,6 sek., 4×100 teatejooksu võitis Ameerika, aeg 41,9 sek. Viievõistluse võitis Fail (Rootsi), saavutades 3546 punkti, teine oli lätlane Berzins 3162 p. Mängude üldvõitjaks tuli Prantsusmaa, saavutades 20 maailmameistri tiitli USA 10 vastu.

*

Monakos veedetud päevad olid küllalt pikad selleks, et tutvuda selle pisi-vürstiriigiga.

Monako on vist kõige paelavam osa Prantsuse Rivierast. Eestlaste seal olles valitses suvine ilm ja meeleolu, seega oli kogu elu kesken-

dunud Monte Carlo Beach'ile. Nii võimaldus meilgi olelda plaažil ja kastuda tulisoolaseisse Vahemere voogudesse. Rannaelu tungis siin ka kõikjale. Meenusid meie kodumaa head tooni dikteeridatahtva ajakirjanduse kurjustamine, miks meie publik ilmub kohvikusse rannariietuses. Ometi valitses selles maailmakuulas kuurordis riietuse suhtes määratu vabadus. Õige napis rannariietuses daamid ei istunud mitte üksi päeval, vaid ka õhtul lokaalides ning kohvikuis. Kuid kahtlemata olid nemadki seal heatooni rikkujad, sest nende kõrvallaudades platseerusid karusnahkade ja kalliskividega dekoreeritud külalised.

Eesti kohvikukülastajaid aga vihastaks kindlasti sinne koerte rõhkus. Inglise daamide penid ei istu mitte üksnes kohvikus toolil, vaid isegi lakuvad lauvalt neile tassidele valatud piima.

Külaliste suhtes valitses täielik paabel. Osal meie üliõpilassportlasil avanes isegi võimalus kasutada pesuehtsa india maharadža külaliskohvikust Cannes'is. Hindulase elamine-olemine ei lasknud kuidagi kahtlust tekkida, et ta pole mitmekordne miljonär.

Kuid siiski tundus, et kõigele hiilgusele ja uhkusele vaatamata „pidutseti katku ajal“. Seda meenusid teedel liikuvad Prantsuse asumaade sõjavägede tihedad kolonnid. Süsimustad murjanid oma veidi õperetlikes mundreis sobisid ju päris hästi siia lillelisse maastikku, kuid veetavad kahurid ja kuulipildujad vähendasid paljugi romantikast. Ei mõjunud ka kuigi tujutõstvalt asjaolu, et Ameerika üliõpilassportlased võeti Nizza's sealviibivate jänkide sõjalavade poolt kaasa. Hiljem tundsiime muidugi, kuidas meilegi oleks kulunud selline sõjaline kaitse.

Mõned meist teadsid kinnitada, et nad on oma ihusilmaga näinud Monakos ka Windsori hertsogit. Rivieras see romantiline prints viibis tõesti, ja tema kohtamine polnud võimatu. Vahest rohkem kui sellele rahvusvahelisele publikule juba tuntud hertsog äratasid tähelepanu meie pikad käsipallimängijad Viksten, Kärk ja Arens. Nad olid tõeliseks atraktsiooniks, keda vaadeldes ei häbenetud tänaval seisma jääda või isegi eestlasile järele kõndida.

Üllatusena tundus, et filmides on Monte Carlo mängupõrgut näidates mindud mööda neist raugaealisist daamidest, kes on peamised mängijad, elades nüüd veel ainult ruleti taga läbi riskeerimise hasardi.

*

Sõjaolukord oli kütnud muidugi juba kuuma lõunamaa õhkkonna päris talumatuks ja monakolased olid just need, kes meile viisakalt soovitasid — jalga lasta. Ei olnud meil kellelgi sel-

gust, kui tõsine õieti olukord on. Sellest siis see tuligi, et me 13-liikmeline meeskond ja esindajad jagunesid üksikuiks rühmadeks, kelle siht oli — kodumaa. Mis seal võis lahti olla, seda ei teatud, küll levis aga igasuguseid kuulujutte, mida ei osanud uskuda ega uskumata jätta.

Ma ei hakka enam kirjeldama vintsutusi, mida tundsid üksikud rühmad, kes püüdsid koju jõuda. Neist on juba avalikkusele küllalt teatatud. Unustamatuiks aga jäid mõningad pildid, mis peegeldasid sõda — ja tänapäeva sõda.

Poolas võis näha mobiliseeritud mehi, kes sõitsid meiega koos ühes vagunis. Paljud olid tulnud kaugemaist kolgastest otse töö juurest, kellel põllu-muld veel riiete küljes, kellel puulaastud veel habemes. Oli ilmselt märgata, et paljud lihtsameelsed ei taibanud veel õieti olukorda. Kuid tundepursked olid ehtsad. Vaimustatud hüüded segunesid pisaratega, mööduvailt rongidelt hüüti üksteisele: nägemiseni Berliinis!

Välksõda, sellest on palju räägitud. Linn, see vahest taipab, mis see tähendab, aeglase mõtlemisega maaelanikule lendavad lennukid tõsiselt

taevast välkudena kaela. Elasime seda ise kaasa. Enne Grodnot peatus rong umbes 200 m jaamast. Reservväelased ja eestlased väljusid rongist. Korraga lähenes rongile lennukipõrin ja välkkiirelt laskusid pilvist kolm lennukit. Jaama ümbruskonnas kuuldusid plahvatused, oli kuulda lõpuks ka õhutõrje-patareide tulistamist.

Me ei saanud millestki aru, ei aimanudki õieti, et see oli moodsa sõja õhurünnak. Alles aegamisi hakkasime taipama, et meid oleks võidud kuulipildujatulega maha niita, me rong oleks võidud puruks lasta. Keegi poleks suutnud seda takistada, vähemalt polnud näha rongil ühtegi vastavat relva, millega oleks võidud kaitsta ennast õhust allasadava vaenlase vastu. Ja küsimus on, kas leidub üldse relva ja selle kandjat, kes suudab reageerida sellisele ootamatusele.

Ei tahaks kaasa elada sellist närvepingutatavat sõda. Seda suurem oligi siis rõõm, kui jõudsimme rahulikku Eestisse, kus taevast tuleb kosutavat vihma ja paistab päike, ehk küll sügisene.

V. V.

Tartu Üliõpilaskonna Juhatus ja toimkondade tööst

Tartu Üliõpilaskonna Juhatus, enne suvepuhkusele asumist peetud koosolekuil, tegi muu hulgas järgmised otsused:

Otsustatakse Üliõpilaskonna kantselei suvised töötunnid määrata kella 11—14-ni ja laupäeval 10—12-ni.

Otsustatakse lubada majandusjuhatajat lubada korraldada Üliõpilasmaja personaalile suvepuhkuse määramist.

Otsustatakse lubada suvepuhkust majandusjuhatajale 31. juunist 31. juulini, asjaajajale 1. juulist 31. juulini ja välissekretärile 1. juunist kuni 22. juunini.

Otsustatakse lubada kõigile kiireloomulistele kirjadele alla kirjutama Üliõpilaskonna sekretäri või abisekretäri eest Üliõpilaskonna asjaajajat.

Otsustatakse eelseisvast C. I. E. kongressist Zürichis osa võtma saata

kstv! N. Mürk. Suuremate toetuste võimaldamisel otsustab juhatus uusi delegaate.

Otsustatakse esineda Haridusministeeriumi ees palvega toetuse saamiseks Kultuurtoimkonna tegevuskavas ettenähtud filmialal teostamiseks.

Otsustatakse üles ütelda usaldusarstiga teenistusleping Üliõpilaskonna Esinduse otsuse kohaselt 30. märtsist alates. Ühtlasi otsustatakse usaldusarsti küsimus Tervishoiutoimkonnal lõpule viia 1. sept. k. a.

Otsustatakse teatada Tallinna Üliõpilaskonnale, et mõlemate Üliõpilaskondade vaheline ühine koosolek jääb tehnilistel põhjustel käesoleva a. suveperioodil pidamata.

Otsustatakse kstv! J. Laikojale teha ülesandeks välja töötada Eesti Üliõpilaskonna põhialuste kavand käesoleva aasta sügissemestri alguseks.

Otsustatakse 1940./41. a. eelarve projekt vastu võtta esitatud kujul tasakaalus Kr. 21 329.—, kusjuures majandusjuhatajale antakse volitus üksikuid eelarves tähendatud summe üle kanda vastavalt tegelikule vajadusele koos Üliõpilaskonna esimehega.

Otsustatakse Soome-Eesti Üliõpilaspäevade kava väljatöötamiseks valida komisjon, kuhu kuuluvad kstv! N. Mürk, E. Jürgenson, G. Tofer ja H. Suursööt.

Kuna Üliõpilaskonna Juhatusel käesoleval suvel lahendada tuli olulisi küsimusi seoses Monacos ja Viinis asetleidvate üliõpilaselümpiatega, astus Juhatus suvekuudel erakorraliselt kokku kaheks koosolekuks. Koosolekutel viibisid ka Tallinna Tehnikaülikooli Üliõpilaskonna juhatusel liikmed. Juhatuses võeti vastu muude hulgas järgmised otsused:

Otsustatakse saata 1) C. I. E. VIII olümpiale Monacosse laskur-, võrk- ja korvpalli meeskonnad. 2) Viini Saksa Riigiüliõpilaskonna poolt korraldatavatele ülemaailmlikele üliõpilasmängudele kergejõustiklased.

Otsustatakse kergejõustikmeeskond koostada k. a. võistluste tulemuste alusel; laskurmeeskond vähemalt kahekordse katsevõistluse tulemuse ja korv- ning võrkpalli meeskond asjatundjate arvamuste kohaselt.

Meeskondadele katsevõistluste korraldamine ja meeskondade koostamine otsustatakse jätta ksv! K. Kuusk'i hooleks.

Otsustatakse paluda luba korjanud teostamiseks olümpiamängudele saadetavate meeskondade saatmiskulude katteks. Loa nõutamine jätta ksv! E. Jürgensoni hooleks.

Otsustatakse saata Viini üliõpilasmängudele kergejõustiklased: ksv!! A. Kreek (kuul), F. Issak (oda), E. Äärma (teivashüpe), R. Kiisaar (teivashüpe) ja P. Määrits (ketas).

Otsustatakse saata Monaco ja Viini üliõpilaselümpiatele meeskondade esindajaiks ksv!! E. Jürgenson, J. Laikojä ja K. Kuusk.

Otsustatakse saata C. I. E. XXI kongressile vajaliku toetuse saamisel esindajaina Tartu Üliõpilaskonnast ksv!! N. Mürk ja E. Jürgenson, Tallinna Tehnikaülikooli Üliõpilaskonnast ksv! V. Kiisler.

Otsustatakse lubada ksv! N. Mürgil C. I. E. kongressile sõitmisel käia enne Londonis kongressiga seoses olevate III komisjoni tööde läbiviimiseks.

Kõikide C. I. E. kongressiga ja üliõpilaselümpiatega seoses olevate tehniliste küsimuste lahendamiseks antakse volitus Üliõpilaskonna esimehele ksv! E. Jürgensonile.

Otsustatakse VIII Soome-Eesti üliõpilaspäevade uteks tähtpäevadeks määrata Soome Üliõpilaskonna sellekohasel palvel 5., 6., 7. ja 8. oktoober k. a.

Välisloimkonna vahendusel võimaldati Tartu Üliõpilaskonnale praktikakohti järgmistest riikidest: Poola: 3-le majandusteadlasele, 2-le metsateadlasele, 3-le arstiteadlasele; Ungari: 2-le arstiteadlasele, 1-le majandusteadlasele, 1-le rohuteadlasele.

Tartu Üliõpilaskonna Juhatus kohti täites on võimaldanud praktiseerimise Poolas järgmistele ksv!!: majandusteadlastele: H. Suursöödile, V. Koplile ja E. Lampsonile; metsateadlastele: G. Tooverele ja K. Sotterile.

Arstiteadlastele lubatud kohti ei olnud võimalik kõiki täita soovijate puudusel. Nii sõitis Tartust ainult üks arstiteadlane H. Kivi praktikale Poolasse.

Ungari suvepraktikakohad võimaldati: arstiteadlastele V. Rüttille ja H. Tanilasele; majandusteadlasele E. Järvingule, kuna rohuteadlase kohale sõitis V. Lepik.

Välisloimkonna poolt korraldatavast Debreceni ekskursioonist võttis osa k. a. 13 kursanti, milline arv on tunduvalt vähem eelmise aasta omast.

Käesoleva aasta C. I. E. XXI kongress pidi aset leidma Mürrenis, 29. aug. kuni 8 sept. Viimase telegraafilise teate alusel on aga kongress edasi lükatud poliitilise olukorra raskuse tõttu.

Kultuurtoimkonna korraldusel on toimunud kaks suuremat üritust: 1) E m a d e p ä e v 14. mail, mille kava täitsid enamikus ksv!! Nii ütles avasõna L. Jõevere („Korp!

Indla“), soololauludega esines H. Kullam („Korp! Filiae Patriae“), deklamatsioon esitasid T. Linde („Korp! Indla“) ja A. Arengu („Korp! Indla“), klaveri- ja viiulisoolodega esinesid ksv!! S. Morrison („Korp! Indla“), S. Millend („Korp! Amicitia“) ja H. Treumut („Korp! Filiae Patriae“). Päevakohase kõne kandis ette dr. med. M. Kask. Lõppsõna ütles Üliõpilaskonna Kultuurtoimkonna juhataja E. Aavik („Korp! Frat. Liviensis“).

Emadepäevast osavõtjaid oli 200 ümber.

2) Kuuenda Võidupüha pühitsemisel toimus üliõpilaskondlik kõnelend. Kõnelennu läbiviimiseks saadi Kultuur-propaganda Fondist toetust kr. 150.— ja Teedeministeeriumilt 40 tasuta raudteepiletit.

Kohad kõnelemiseks hangiti Kaitseliidu üksuste kaudu. Sooviavaldusi kõnelejate saamiseks oli esitatud üle kogu riigi kokku 60. Sooviavaldused suudeti kõik rahuldada. Märkimisväärne on seekordne suur huvi üliõpilaskondliku kõnelennu vastu, nii kõnelejate saamiseks kui ka üliõpilastes kõnelejadena.

Kõnelennust osavõtjad jagunesid organisatsioonide järgi arvuliselt järgmiselt:

„ÜS Concordia“ — 2; „Eesti Naisüliõpilaste Selts“ — 2; „Eesti Üliõpilaste Selts“ — 2; „Korp! Filiae Patriae“ — 10; „Korp! Frat. Estica“ — 2; „Korp! Frat. Liviensis“ — 4; „Korp! Frat. Tartuensis“ — 1; „Korp! Indla“ — 1; „ÜS Liivika“ — 2; „EÜS Põhjala“ — 1; „Korp! Revelia“ — 1; „Korp! Rotalia“ — 8; „Korp! Sakala“ — 2; „Korp! Ugala“ — 2; „EÜS Ühendus“ — 6 ja organiseerimatuid — 13.

Pea- ja vastutavtoimetaja: **H. Puusepp**. Tallinna Üliõpilaskonna esindaja **E. Leetmaa**. Tegevtoimetaja: **H. Malt**.
Toimkonna liikmed: **A. Poom**, **A. Mägi**, **H. Kalmet**. Väljaandja: **Tartu Üliõpilaskonna Esindus**.

Toimetuse aadress: Tartu, Üliõpilasmaja.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1939.

Iga üliõpilane

tellib ja loeb Eesti Üliõpilaskonna
häälekandjat

«ÜLIÕPILASLEHTE»

Ilmub 13 nr.-it aastas. Tellimise hind
kr. 4.— aastas, kr. 2.— semestris.

Toimetus ja talitus Üliõpilasmajas, tuba 25. Telef. 22-91.

HIND 50 SENTI

POSTIMEES

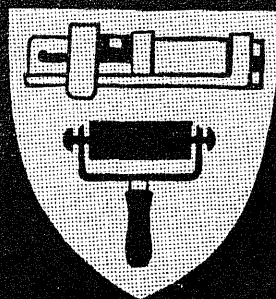
Tartus, Ülikooli 21/23, telef. 40-80

AINULT MOODNE NING TÄIUSLIK SUUR-
KÄITIS KINDLUSTAB TÖÖANDJALE KVALI-
TEET-TÖÖ JA SELLE TÄPSE VALMISTAMISE

TRUKIKODA ON SUUREMAID
JA MOODSAM EESTIS NING
VALMISTAB IGASUGU TRUKI-
SEID LIHT- VÕI VÄRVITRUKIS

TSINKOGRAAFIA VALMISTAB
KORRALIKULT JOON-, VÖRK-
NING MITMEVÄRVIKLIŠEESID

KÖITEKODA ON VARUSTATUD
AJAKOHASTE MASINATEGA JA
VALMISTAB KÕIKSUGU KÖITE-
TÖID LIHTSAST KUNI ILUKÖITENI

**TRUKIKODA
TSINKOGRAAFIA
KÖITEKODA**

„POSTIMEHE“ TÖÖKODADE TÖÖD
ON HINNATUD KÕRGEIMATE AUHIN-
DADEGA, SUURTE KULDAURAHADEGA